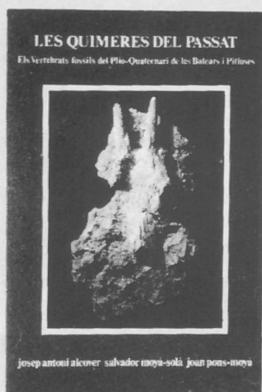

LATITUD 39

REVISTA DE LITERATURA, LENGUA I ARTS

Joaquim Soler. LA PROVA DEL MIRALL.

Llorenç Ribet. POESIES. Edició d'homenatge en el centenari del naixement de l'autor.

Gabriel Janer Manila. LA PRINCESA EMBRUIXADA.

Llorenç Moyà i Gilabert. HISPANIA CITERIOR. Col·lecció Balanguera, n.º 28.

Josep A. Alcover, Salvador Moya-Solà i Joan Pons-Moya. LES QUIMERES DEL PASSAT. Els Vertebrats fòssils del Plio-Quaternari de les Balears i Pitiüses. Monografies Científiques, n.º 1.

REEDICIONS

Joan Mayol. ELS AUCELLS DE LES BALEARS. 2.ª edició revisada. Manuals d'Introducció a la Naturalesa, n.º 2.

Pere Morey, RONDALLES PELS QUI LES SABEN TOTES. Illes d'Or, n.º 122-123.

Esquivalors

LLIBRES

PAPERS

EXPOSICIONS

BISBE LLOMPART, 127

TEL. 50 25 35 — INCA

LLIBRES I PAPERS

PLAÇA SANTA EULALIA, 6

TEL. 21 73 30

PALMA DE MALLORCA

Latitud 39.

REVISTA DE LITERATURA, LLENGUA I ARTS.

Mallorca

gener-febrer 1982

Preu 200 Pts.

Tarja postal

Latitud 39.

REVISTA DE LITERARIA, LLENGUA I ARTS

C/. Impremta, 1, principal 2.^a

Palma de Mallorca

Au idò ! A Colleccionar s'ha dit !, p. 23

Lluís Maicas

Salutació i comiat als garrins que s'agotnen rera la pestilència de les pròpies cascàries
tot intentant odorar palomida d'altri, pas. 24 - 25

Pere Font

L'art a la societat burgesa, pas. 26 - 28

Toni Figuera

Galeria de miralls sense fons, ps. 29 - 30

"Latitud 39", C. Impremta, 1, principal 2^a. PALMA (MALLORCA)

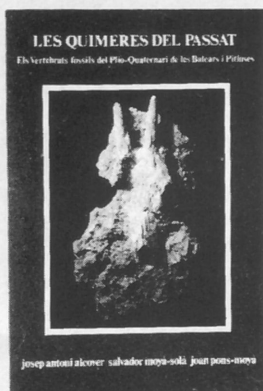
Equip coordinador: Damià Pons, Pere Rosselló, Joan Melià, Antoni Artigues, Pere Font, Joan Mas, Lluís Maicas, Rafel Crespi, Antoni Lluç Ferrer.

D.L.P.M. 27 - 1981 IMPRIMEIX: **SON ESPANYOLET**

Els escrits apareguts a "Latitud 39" expressen únicament l'opinió dels seus autors.

PRESENTA LES SEVES NOVETATS:

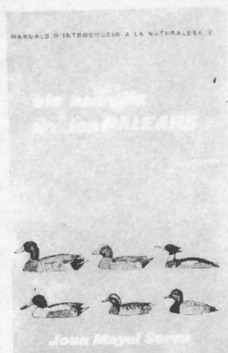
Joaquim Soler. LA PROVA DEL MIRALL.

Llorenç Ribet. POESIES. Edició d'homenatge en el centenari del naixement de l'autor.

Gabriel Janer Manila. LA PRINCESA EMBRUIXADA.

Llorenç Moya i Gilabert. HISPANIA CITERIOR. Col·lecció Balanguera, n.º 28.

Josep A. Alcóver, Salvador Moya-Solà i Joan Pons-Moya. LES QUIMERES DEL PASSAT. Els Vertebrats fòssils del Plió-Quaternari de les Balears i Pitiüses. Monografies Científiques, n.º 1.

REEDICIONS

Joan Moya Soler
ducció
Pere Morera

Butlletí de subscripció

Nom i cognoms

Carrer

Població

Dte.

Província

Telèfon

Voldria subscriure'm a partir del número

Forma de pagament:

anual (6 números, 1.000 ptes.) ☐

☐ taló bancari adjunt

semestral (3 núm., 500 ptes.) ☐

☐ domiciliació bancària

Estranger: 20 dòlars USA o 29 francs suïssos l'any.

Data

Signatura

Espirada

LLIBRES

PAPERS

EXPOSICIONS

BISBE LLOMPART, 127

TEL. 50 25 35 — INCA

Canvo

LLIBRES I PAPERS

PLAÇA SANTA EULALIA, 6

TEL. 21 73 30

PALMA DE MALLORCA

Latitud 39.

REVISTA DE LITERATURA, LLENGUA I ARTS.

Mallorca

gener-febrer 1982

Preu 200 Pts.

Index

Joan Mas i Vives
Radiografia d'un premi de poesia, ps. 4 - 6

Pere Rosselló Bover / Joan Melià
Revistes, p. 6 - 7

Antoni Lluc Ferrer
Postal de Provença. Pot un llibre canviar una vida, p. 8

Toni Artigues / Pere Rosselló Bover
Mostrador, p. 9

Andreu Morell
Estol de coratges (Selecció), p. 10 - 11

Guillem Cabrer
De Miramar a París, p. 12

Rafel Crespí
Oposicions a Mort, ps. 13 - 15

J. M. Llompart
Traducció de Tres poemes romàntics i un poema simbolista, ps. 16 - 17

Francesc J. Díaz de Castro
La mirada de Borges, ps. 18 - 20

Ignasi Mascaró
Parlar amb accent, pas. 21 - 22

Sa de ca s'escolà, Sa de cas padrí, Sa de can Floquet
Au idò ! A Col.leccionar s'ha dit !, p. 23

Lluís Maicas
**Salutació i comiat als garrins que s'agotnen rera la pestilència de les pròpies cascàries
tot intentant odorar palomida d'altri, ps. 24 - 25**

Pere Font
L'art a la societat burgesa, pas. 26 - 28

Toni Figuera
Galeria de miralls sense fons, ps. 29 - 30

"Latitud 39", C. Imprenta, 1, principal 2ª. PALMA (MALLORCA)

Equip coordinador: Damià Pons, Pere Rosselló, Joan Melià, Antoni Artigues, Pere Font, Joan Mas, Lluís Maicas, Rafel Crespí, Antoni Lluc Ferrer.

D.L.P.M. 27 - 1981 IMPRIMEIX: **SON ESPANYOLET**

Els escrits apareguts a "Latitud 39" expressen únicament l'opinió dels seus autors.

RADIOGRAFIA D'UN PREMI DE POESIA

Formar part del jurat d'un premi de poesia ben dotat econòmicament pot servir almenys per dues coses: per comprovar com funcionen aquests muntatges i, allò que és més important, per veure quins són els interessos més d'última hora de bona part dels poetes de l'àmbit cultural en què es convoca el guardó. El "Ciutat de Palma" de poesia d'enguany, en un i altre sentit pot considerar-se paradigmàtic, o així m'ho ha semblat a mi que, tot cal dir-ho, no estic gens avesat a viure amb tanta proximitat esdeveniments culturals d'una fatuositat semblant. Efectivament, al premi, tot just concedit quan escric aquestes ratlles, s'hi han presentat originals a dojo, amb escriu i tot i, això prou que ho han destacat tant els organitzadors —l'Ajuntament de Ciutat, que tan esplèndid s'ha sabut mostrar— com la premsa més diversa. El jurat, i jo mateix, s'ha vist amb prou feina per separar la brossa del gra, i mai no sabrem si hi ha reeixit. Ben segur que hi haurà opinions per a tots els paladars, surtin a la llum pública o no. No podria esser d'altra manera i em sembla ben probable allò que comtava Blai Bonet: potser amb aquests mateixos originals, en deu premis diferents i, és clar, amb deu jurats també diferents, s'haurien premiat deu obres distintes. De llibres premiables, indiscutiblement, n'hi havia força. Vull dir amb tot això que no crec que aquest premi hagi estat ni més net ni més brut que tants d'altres; al capdavant subjecte a les limitacions de cinc senyors marcats per unes preferències estètiques i, no vull amagar-ho, per unes relacions personals que no sempre s'aconsegueixen deixar de banda, per molt que hom ho pretengui o intenti de convèncer-se que ho pretén. Potser això escandalitzarà més d'una ànima cànida o donarà força als arguments dels que s'oposen a aquesta mena de mecenatge modern que són, ho sabem almenys des dels estudis sociològics de Robert Escarpit, els premis literaris. Però així és, i no veig que ho puguem canviar.

Per tot això em sembla més interessant de comentar el segon aspecte, és a dir, intentar de transmetre la informació que aporta a la crítica un doll d'originals inèdits com aquest. No ho puc fer amb exhaustivitat, però vet aquí algunes de les meves impressions:

Sobretot cal afirmar que la poesia és plena de vitalitat. Ja ho sé que per a molts no sols la poesia, sinó la literatura escrita tota és a l'agonia, ferida de mort pels

avanços de la tècnica que ens fan engolir amb molta més facilitat les imatges, tan seductores, que no els móns transmesos pel rudimentari mitjà de l'escriptura. Però el cert és que tenim un cens de poetes més nodrit que mai, per molts de paràmetres selectors que li vulguem aplicar, i que no hi ha cap mostra externa de recessió. És simptomàtic, per exemple, el nombre d'autors gairebé desconeguts per a mi que han presentat obra en aquesta bacanal, els versos dels quals, malgrat totes les imadureses a què se sol al·ludir en aquests casos, fan preveure un pervenir gens mediocre, sinó tot el contrari. Citaré alguns noms d'entre els que no s'amagaren sota l'anonimat dels pseudònims. Així Joan Monzó que amb **Centaures de paper** ens oferia una impressionant panoràmica de desolació, Manuel Joan i Arinyó que a **Terra**, amb una prosa d'una asèpsia força incisiva erotitzava i sodomitzava cada indret dels Països Catalans, Jaume Morell, com Joan i Arinyó inclòs a la darrera antologia valenciana **Brossa nova**, i que ara ens oferia un excel·lent exercici formal titulat **Enderrocs...** i també Susana Toledo, Roser Camps, Joan Josep Isern, Jep Gouzy-Anrich, Josefa Contijoch,

Joan Verges, Toni Mestre i un llarg etcètera. Entre els mallorquins posaria la mà al foc per Antoni Josep Vives i Rafel Mates. Són noms que ara ens diuen ben poca cosa i que el mateix mecanisme de votació ha fet passar del tot desaparcebuts, però que faran renou aviat, com també el faran molts d'altres que no esment perquè no he tingut prou lleure per investigar entre tant de lema i pseudònim. Això sí, no vull acabar el paràgraf sense referir-me al llibre **Maduixes**, de Pere Font, bastit sobre tres eixos, pintura, escriptura i vida, i que no em cap cap dubte que, una vegada publicat, constituirà una passa ferma en l'afirmació de la personalitat del seu autor, fins fa ben poc inèdit.

També crec oportú comentar, ni que sigui breument, algunes de les tendències representades en el certàmen. I no és gens fàcil perquè hi hagué de tot: des de les deixalles més estantisses d'escola mallorquina, fins als exercicis més agosrats, algun cop lligats a la poesia visual, com en les obres presentades per Antoni Artigues i Bartomeu Mestre, sense massa encert a parer meu. Entre ambdós extrems se m'imposen algunes conclusions. La primera, que el realisme no ha dit encara la darrera paraula i que ara, sense la càrrega ideològica directa que tant el llastava, pot

donar millors resultats que mai. Efectivament, hom segueix fent molta poesia directa, lligada a la vivència immediata de l'individu, retornant a les deus del neorromanticisme. És una constatació com una altra i m'estalvi ara, perquè no em sembla la meua tasca, d'opinar sobre la seva conveniència o inconveniència.

La sorpresa ha vingut per un altre cantó, traduïda en la presència d'un gènere que jo no esperava: la sátira literària. Tanmateix no era d'estranyar, malgrat el meu astorament, perquè els que seguim un poc d'aprop el món de les "capelles" poètiques, podem comprovar cada dia el grau de virulència que estan assolint. Recordem que una mostra insuperable d'aquest gènere ha transbalsat darrerament els cercles més immutables: em refereix, és clar, a **Les flors del mall**, llibre presentat, segons rumors, al darrer "Carles Riba" i del qual la revista "Canigó" ens en féu cinc cèntims. Realment és difícil d'arribar a nivells en que l'insult, barroer i tot, tingui tanta cabuda. No és ben bé el cas d'algunes de les obres presentades al "Ciutat de Palma", però sí que s'hi ha confirmat el revifament de la poesia satírica i epigramàtica molt apropada al model de Pere Quart. Estic pensant concretament en dos llibres, el de Josep Elias titulat **Davant del fat com si no hi fos** i el de Xavier Bru de Sala, **Faules**, **Llibre primer**. D'elias és aquest poema

La pol·lució

Penso, Lluc, que no tens àvia
Quan fas l'elogi abusiu
Del primer llibre que escrius

Com que a sobre guanyà un premi
Et creus el millor del gremi.

El segon, ves quina ràbia
Solament fou candidat
De quins fums ens hem lliurat !

I de Xavier Bru aquest:

Aforisme

Un cop de mall abolirà un castell.

En ambdós casos sembla bo d'identificar el destinatari. Al capdavant es tracta d'invertir la proposta de W. Stevens popularitzada per Pere Gimferrer: "la poesia és el subjecte del poema". Aquí no és la poesia el subjecte del poema, sinó el món extern de la poesia i de la literatura, el món de les rivalitats personals entre els autors i els "ghetos" culturals. Que cadascú en faci les deduccions que vulgui.

Però allò que més pes ha mostrat aquí, en aquest premi, ha estat la poesia rigorosament formalitzada, sense obliteració, però, i en general, dels continguts temàtics. Es el regne del decasíl·lab, de l'alexandrí, del sonet, amb totes les varietats possibles. Serien innombrables ara els títols que podríem esmentar i que exemplificarien aquests esquemes mètrics. Diem sols que en general em sembla que s'ha vençut el perill que podien representar aquests metres, i que era el d'atorgar-los un valor per ells mateixos. En general, hom ha comprès que aquest és un motlle com un altre i que cal que s'ompli perquè esdevingui autèntica poesia. Potser encara hi ha més d'un llibre en què la tria d'un vers determinat és un acte gratuït, però això ara ja no sovinteja. I també s'ha entès que no sols existeixen el decasíl·lab i el sonet, sinó que també es pot treure força fruit las versos curts i a les diverses combinacions que hom pot assajar. Algú ha afirmat que la poesia és l'art d'amagar les dificultats, l'art d'amagar la retòrica, sempre existent en un sentit o altre quan hi ha poesia, i això també compta quan la retòrica hi és palesa fins i tot en l'arquitectura amb què un autor vol construir el seu món d'imatges, de sensacions o de pensaments.

Alguna d'aquestes notes es confirma en referir-nos als tres llibres que en definitiva quedaren més ben qualificats i que volia comentar un poc més extensament

bé que em sent obligat a avisar d'antuvi que aquest comentari forçosament és apressat, basat en unes fitxes de lectura molt esquemàtiques i que no poden esser completades amb la revisió de les obres que, d'altra banda, ja fa temps que he perdut de vista. Sense més preàmbuls donem els títols: **La festa**, de Gaspar Jaén i Urban, que resultà guardonada; **Fogueres d'arç**, presentada sota el pseudònim de Narcís Esquerp, que amagava el nom de Xavier Lloveras, un jove empordanès estudiant de filologia a Barcelona i potser l'autèntica revelació del premi; i **El paladar de la terra**, presentada també amb pseudònim, Joan Tarriga, més bo d'identificar pel lector, ja que les prosas del llibre condueixen indefectiblement a Damià Huguet, si més no perquè una petita part d'aquestes prosas ja foran publicades en el número 4 d'aquesta mateixa revista, de fàcil consulta.

Tres llibres i tres maneres d'entendre la poesia. Les prosas d'Huguet ens remeten al seu món foraviler, rural i agrícola. Sota l'aparença superrealista sovint s'hi amaga la captació de la quotidianitat més immediata. La darrera poesia de Damià Huguet una vegada més ens confirma la seva capacitat de descobrir l'expressivitat d'allò que l'envolta. Es l'elementalitat d'aquest entorn el que ens sobta i sobta més el poeta. Aquesta elementalitat es refereix tant als elements paisatgístics, els guarets, les llobades, la garriga baixa, la

marina, etc., com als movils d'actuació dels personatges que hi viuen. Aleshores apareix el tema de la sexualitat i l'erotisme que tant el sedueix i que al capdavall el lliga a les postures d'avantguarda que, d'altra banda, ha après pels camins de la cultura. Es el punt de trobada de dos pols aparentment oposats. Tanmateix cal dir que aquestes prosas ofereixen més d'una tipologia: des de la narració si fa no fa linial, fins a l'anotació fragmentària i parentètica, passant per la pura descripció ambiental. El llenguatge, però, sempre n'és el protagonista i en aquest sentit destaca la preferència per les parèmies de to col·loquial, el lèxic rural, i sobretot la construcció de frases sentencioses, categòriques i rotundes que sovint també amagen la transcripció de la parla popular viva. En la barreja i utilització d'aquests trets és que Damià Huguet imposa la seva personalitat a l'obra.

D'un altra mena són les **Fogueres d'arç**, de Xavier Lloveras, les quals, per damunt de qualsevol altra consideració, constitueixen un extraordinari exercici cultural. El llibre consta de tres parts ben diferenciades. Constitueixen la primera tres homenatges a trobadors cada un dels quals consta de l'elogi d'un clàssic —Petrarca, Dant, etc.—, un fragment de la vida amb què els cançoners antics encapçalaven les obres dels trobadors, i el poema pròpiament dit. La segona part està formada per set "mitografies aplicades", materialitzades en forma de sonets irregulars, acabats amb un aparellat. Final-

El jurat dels premis de novel·la i poesia "Ciutat de Palma" 1981.

“CAIRELL, Revista de Literatura”

Pere Rosselló Bover

“CAIRELL, Revista de Literatura” ocupa un lloc important en el panorama de les revistes literàries que s'editen actualment als Països Catalans. No qüestionarem ara la necessitat de tantes publicacions culturals a casa nostra, que contrasta violentament amb la manca gairebé absoluta d'altres tipus de revistes més al gust de la gent del carrer. El que sí direm és que “Cairell” és un producte dirigit a un públic concret, minoritari, però ja perfectament consolidat.

El número u va aparèixer el mes de novembre de l'any 1979. L'equip promotor estava format per Eduard J. Verger, com a director, i per Josep-Lluís Bonet, Marc Granell, Josep Piera i Josep-Lluís Seguí, que formaven el consell de redacció. A partir del tercer número s'hi afegeix el nom d'Adolf Beltran, i des del cinquè hi desapareix el de Bonet. Per tant, la major part dels col·laboradors i impulsors pertanyen a les darreres generacions de les nostres lletres al País Valencià. Però la revista s'ha obert des del principi als escriptors del Principat i, d'una manera molt especial des dels números quatre i cinc, als de les Illes.

La mateixa paraula “cairell” és un indicatiu de la intenció incisiva i del concepte dinàmic de la literatura que tenen els seus promotors. El diccionari Fabra ens la defineix així: “Roca, pedra, cantelluda, de caïres vius.// Sageta més curta que les ordinàries de punta quadrangular o triangular molt pesant”. Aquesta finalitat és la que em sembla que determina el predomini de temes i autors moderns o d'actualitat.

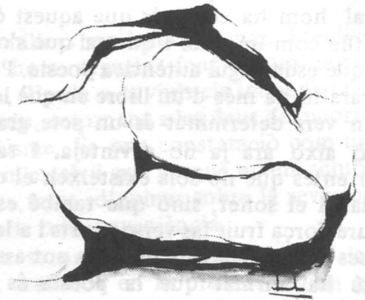
La periodicitat és bimestral, malgrat que —com malauradament sol ocórrer a la nostra terra— aquesta freqüència no s'ha pogut sostenir en la pràctica. El format, en canvi, proper al del llibre, s'ha mantingut sense canvis força notables, amb unes dimensions i un tipus de composició gairebé idèntic en tots els números.

També el contingut i l'estructura demostren una línia unitària i una coherència estètica i ideològica. Les “matèries” són, més o menys, les següents: prosa creativa, poesia, traduccions, estudis crítics i “resenyes i comentaris”. Hi ha, per tant, tot tipus d'informació i de gèneres, amb una especial preferència per les darreres manifestacions de la literatura catalana.

La literatura valenciana ha estat objecte d'estudis d'especial interès. Cal esmentar particularment l'anàlisi de Vicent Escrivà titulat “Del Brau d'Ausiàs Marc a l'animalogia poètica valenciana actual”, que s'ha publicat al llarg dels cinc primers números. Però, així mateix, altres etapes i temes de la literatura catalana del País Valencià han estat estudiats a “Cairell”. Cal citar l'estudi sobre els poetes modernistes valencians,

CAIRELL

7

revista de literatura

de Ricard Blasco (núm. 5), i el d'Enric Ferrer sobre la renaixença valenciana (núm. 7). S'han analitzat també altres aspectes de la nostra literatura, com són la novel·la dels anys setanta (A. Broch), la literatura gai (J.Ll. Seguí), la darrera avantguarda (A. Carpi), etc., endemés d'exàmens sobre autors concrets. En la secció “resenyes i comentaris” es dona part extensament d'algunes de les obres més interessants d'aparició recent.

Quant als textos de “creació” —em referesc a poesia, prosa i teatre—, podem observar la presència d'autors com Joan Brossa, Marià Manent i Miquel Martí i Pol. Al seu costat, hi trobem els noms d'autors “joves” com Pere Gomis, Oriol Pi de Cabanyes, Antoni Serra, Rodolf Sirera, Maria-Antònia Oliver, Ramon Pinyol, Joan Navarro, Gaspar J. Urban, F. Cremades i Arlandis, etc., etc.

Malgrat aquest predomini de la literatura contemporània, al número setè s'ha introduït per primera vegada un text medieval: una interessant carta de Sor Isabel de Villena, transcrita per Carmelina Sánchez Cutillas. Les traduccions també demostren una clara preferència per la darrera literatura, especialment pels autors italians (Pasinetti, Calvino) i pels anglo-saxons (Cumming, Graves). De totes maneres, però, s'han publicat les versions d'uns sonets de Camões, realitzades per Joan Alegret.

Endemés, a partir del segon número es presenta l'obra d'un dibuixant català, que és reproduïda a la portada. Amb aquesta part gràfica s'aconsegueix fer de “Cairell” un objecte estèticament agradable.

ment el llibre acaba amb una “Carta catàrtica a un poeta” —Ramón Llull. Mètricament trobam el primer poema escrit en octosíl·labs i la resta en deca-síl·labs, excepte la “Carta...” que empra l'alexandrí. Insistesc, tot un exercici constatable també en el lèxic arcaic i algun cop hermètic que tant sembla dominar l'autor. Amb tot, al meu parer, el valor més gran del llibre deriva de la capacitat lúdica, gairebé humorística i tot, que Llovetas sap donar als continguts d'aquests poemes i que és el millor homenatge a aquest món que recrea, ja que en constitueix la interpretació més encertada. Fixeu-vos sinó en aquest fragment del “Mig sirventès” dedicat a Bertran de Born:

“Mig sirventès faré dels amadors
que tots veureu justar com cavallers:
l'estrem d'Hug, al·lot cald i pilós
de qui hom diu si ha els collons

mesquers;
la bella fe, damisella amb esquers
segurs i francs: dos tucs vorans a
França

i una formal que no espera
esguardança
ans vol guerra mais que qualha
esperviers !

La festa, de Gaspar Jaén i Urban, malgrat emprar sobretot un vers clàssic, l'alexandrí amb cesura molt marcada en la sisena, i estrofes adients, preferentment el sonet, té tota una altra intencionalitat. El llibre d'Urban, com el d'Huguet en un altre sentit, també està lligat a l'entorn on viu el poeta. Es tracta de reproduir tot el que envolta “la festa” del misteri d'Elx, la festa de l'Assumpció d'agost. I sobretot es tracta de reproduir-ne el color, la lluminositat, tota la riquesa externa. És en aquest sentit que jo diria que els poemes d'Urban s'assemblen a una gran façana, entre barroca i impressionista, sense que l'autor es preocupi gens, potser tampoc no calia, d'atorgar-li cap tipus de transcendentalisme, sense que amagui res rera aquesta façana. Són poemes entusiasmat, transparents, directes. Vegeu, com exemple, la dedicatòria amb què es tanca el llibre:

“Hem fet versos set dies, festa
d'agost, amb fúria”
com si ens anàs la vida, borratxos de
gesmí
blanc que ara encara olera damunt
la taula blanca
de l'hort de Motxo. Són tots aquests.
Són La Festa”.

També lingüísticament hom reproduïx aques ambient. El reviu no sols en la fatuositat dels focs d'artifici sinó també en les conveses que Urban recolleix. El resum és aquesta borratxera de què parlen els versos reproduïts, i en la qual ens submergim plenament.

ELS MARGES

(Revista de Llengua i Literatura)

Quan en el nostre mercat ja hi ha el número 20 de la publicació quadrimestral "Els Marges" (Curial Edicions Catalanes; Barcelona), pot ésser oportú aproximar-nos-hi amb l'intent de revisar el que és i destacar la importància que aquesta revista té dins l'àmbit cultural català.

Des de la seva aparició (maig del 1974) s'ha mantingut sota la direcció de Joaquim Molas i amb un equip coordinador que ha sofert pocs canvis. Al costat de J. Molas, l'arrencaren Josep Ma. Benet i Jornet, Jordi Castellanos, Josep Murgades i Enric Sullà; avui hi trobam els mateixos coordinadors (amb l'excepció de J. Ma. Benet i Jornet) i, a més, Joan A. Argenté, Manuel Jorba i Josep M. Nadal.

El nom de la revista sembla ésser un manlleu de la col·lecció de crítica literària de Carles Riba que portava el mateix títol. Aquest homenatge implícit es manifesta també en el fet que el número 1 s'enceta amb un article de Joaquim Molas sobre el nostre poeta ("Notes sobre la prehistòria poètica de Carles Riba"), del qual segueixen quatre poemes inèdits.

El contingut, com ja indica el subtítol, es localitza entorn de dos nuclis: la llengua i la literatura.

La gramàtica generativa i transformacional és el marc en què la majoria d'articles sobre llengua es desenvoluparà, sobretot els dels qui apareixen més vinculats a "Els Marges" (Joan A. Argenté, Gemma Rigau i Josep M. Nadal). Els articles i treballs sobre llengua van des de qüestions de lingüística general fins a temes de sociolingüística i fins a aspectes concrets de sintaxi, de semàntica o de fonologia, aplicats o no a la llengua catalana, sense deixar de banda la presència, encara que més esporàdica, de col·laboracions sobre gramàtica històrica.

En aquest apartat hauríem d'esmentar, a causa del desassossec que provoca en alguns indrets, l'article, signat per tot l'equip de redacció, "Una nació sense estat, un poble sense llengua?", reproduït per diverses publicacions, del qual, a pesar de les crítiques i atacs que sofrí des de determinats sectors, avui es fan més evidents els encerts de la seva tesi més o menys implícita.

Entre els treballs de literatura, hi podem trobar des de creació a escrits sobre teoria i història literàries.

Tota l'obra de creació s'agrupa en la secció "Textos", en la qual predominen els autors catalans contemporanis (P. Calders, R. Sirera, Quim Monzó, M. Martí Pol, P. Quart, F. Formosa, J. Vinyoli, J. Pla, J. Salvat-Papasseit, M. de Pedrolo, J. Brossa, etc., etc.), però també hi abunden les traduccions i versions d'autors d'altres llengües

(Hölderlin, R. M. Rilke, H. Hesse, Thomas Bernhard, V. Xukxín, Leopardi, Kafka, Càtül, etc.).

En teoria i crítica literàries, a part dels treballs dels qui hi participen més habitualment (l'equip redactor i, a més, Enric Bou, Glòria Bordons, Marina Gustà,...), el ventall d'estudiosos de primera línia de la nostra literatura que hi col·laboren és prou extens i variat. Endemés hi ha també traduccions de textos de T. Todorov, D. Lodge, Barry Jordan, N. Friedman, R. Wellek, etc.

Com ja hem vist en el cas dels escrits sobre llengua, en literatura la temàtica catalana no és exclusiva dins la revista (n'hem d'excepcuar la secció "Resenyes"), encara que, com és lògic, hi sigui preponderant.

En alguns casos, en "Els Marges", hi han aparegut avenços de treballs més extensos, que posteriorment s'han publicat a altres llocs; és el cas, per exemple, de la traducció de l'"Ulisses" de J. Joyce, feta per Joaquim Mallafré, o dels polèmics treballs sobre mètrica catalana de Salvador Oliva, alguns aspectes dels quals han estat contestats a les pàgines de la mateixa revista.

Com hem dit abans, a la secció dedicada a ressenyes les obres comentades fan sempre referència a temàtica o a creació catalana. Els autors en solen ésser gairebé sempre els mateixos i, com a característica, n'hem d'esmentar el rigor; d'altra banda, present gairebé sempre a totes les seccions. D'aquesta manera queda compensat el retard que observen, generalment, en relació al moment de l'aparició de l'obra comentada.

A part d'aquests tipus de textos esmentats, els quals es troben repartits a les seccions "Estudis i assaigs", "Textos" i "Notes i ressenyes", a partir del número 8 s'hi va incorporar "Cartes i documents". Aquesta secció, amb quasi una total regularitat, s'ha mantingut a tots els números posteriors. A "Cartes i documents" han aparegut interessants mostres epistolars de destacats escriptors, habitualment, catalans (Víctor Català, Josep Carner, Guerau de Liost, Pompeu Fabra, Carles Riba, Bernat Fenollar...). Al mateix temps, s'hi troben poemes inèdits de Joan Basset i Joan Llàries de Medrano.

Tot junt fa que "Els Marges" gaudeixi d'un dels més elevats graus d'especialització i erudició entre les revistes de llengua i literatura catalanes. Aquest fet restringeix la seva difusió als cercles universitaris i fa que només sigui accessible als qui posseeixen una sòlida base de coneixements lingüístics i literaris. No obstant, d'altra banda és una indispensable per als estudiosos de les nostres lletres.

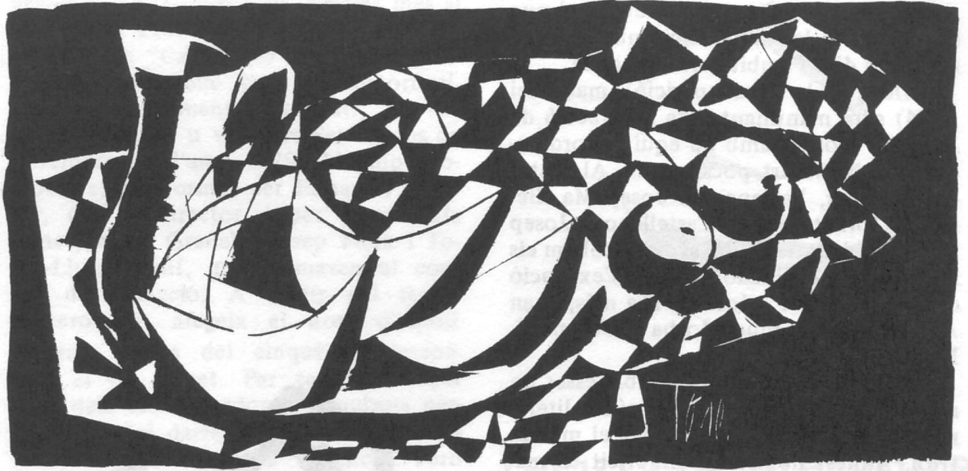
POT UN LLIBRE CANVIAR UNA VIDA?

Sembla que sí. Almenys així ho pretén el resultat d'una enquesta publicada al darrer mes del 1981 per la revista "Lire". Basant-se en les respostes d'una seixantena d'interviuats, que van, és clar, d'escriptors i artistes a economistes, historiadors o empleats —tot passant per quatre persones que van voler guardar l'anonimat, una de les quals era capellà—, el mensual parisenc demostra que un llibre pot canviar una vida. Però de quins es tracta?

Per començar hi ha —calia precisar-ho?— la Bíblia. "D'entrada n'hi ha un que ha fet la meua vida i que, de cada dia més, l'estructura i l'enriqueix: la Bíblia", confessa J. Attali, un dels consellers de Mitterrand. La qual cosa no li impedeix d'afegir, per estrany que pugui semblar, i sense cap ordre jeràrquic, que Leopardi. El manifest comunista i Un món feliç d'Huxley també el marcaren decisivament.

Virgili, Pascal, Whitman, Baudelaire, Proust, Miller i Levi —per citar alguns noms més— tornen a haver jugat un paper important en la vida d'alguns dels enquestats. Que el lector no somii truites: cap dels esmentats no pertany a la literatura inaugurada pel doctor de la Barbaflorida. A tot estirar, un clàsic castellà com santa Teresa d'Àvila, amb el llibre de la seva vida, sí que féu canviar la d'Edith Stein (1891-1942). Tant, que la pensadora alemanya decidí d'ingressar a l'orde de les carmelitanes, amb el nom de Teresa Benedicte a Cruce. Sense abandonar el domini dels pensadors, un dels fundadors del P.C.I., el sard Antonio Gramsci, sembla que no gosava sortir de ca seva sense ficar-se dins la butxaca uns granets de blat i mistos protegits amb hule, per si de cas la vida el menava a una illa deserta com... Robinson Crusoe.

Per tornar a les nostres latituds, Un testament espanyol de Koestler féu obrir els ulls del petit burgès que alguns anys després intervindria en la pel·lícula de Fellini, Les nits de Cabiria. Al nom d'aquest actor de cinema, François Périer, podríem afegir-hi el de la psicoanalista d'infants, Françoise Dolto, mare del cantant conegut pel nom de batalla "Carlos". En el seu cas, foren Les babutxes d'abukassem les que li revelaren la joia de la lectura. La qual cosa no li impedeix, a aquesta alumna de Lacan, que n'hagi oblidat el nom de l'autor. En fi, un dels grans escriptors francesos vivents, Tournier, la novel·la del qual, Divendres o els llargs del Pacífic fou adaptada a la televisió francesa durant les festes de Nadal, confessa el seu deute envers un llibre que son pare li oferí als nou anys. El viatge fabulós de Nils Holgerssons per Suècia, de la sueca Selma Lagerlöf, pel que sem-

R. TONA

bla, l'impregnà de tal manera que encara avui no dubta a reconèixer que "conté una veritable estètica, en la qual s'inspiren tots els meus llibres".

"Esclat", "revelació", "lenta erosió", "esqueixament", vet aquí alguns dels mots emprats a l'hora de comentar la topada decisiva amb un llibre. De les conseqüències que la santa castellana exercí en la pensadora alemanya, probablement assassinada al camp de concentració d'Auschwitz, podríem arribar a les exercides per d'altres patracols a la latitud 39? Sembla que provar no costa res. Per on caldria començar, aleshores?

És que, per remuntar el fil de la troca, la "conversió" del cavaller Lull no podria haver estat relacionada amb cap llibre de l'època? I, ja al nostre segle, quins són els llibres que poden haver canviat la vida d'un insular? Cladria disposar, sens dubte, d'una enquesta com l'efectuada per monsieur Pivot. El testimoni de l'autor d'aquestes ratlles no crec que servís de gaire cosa i, a més a més, abans de gosar respondre s'estimaria més de pensar-s'ho una estona. El lector, si en té ganes, pot respondre pel seu compte.

En el cas que li calgués un torsimany, que no dubti a recórrer al director de "Lire". Amb la seva redacció i un grup d'escriptors compta passar una setmana del mes de maig en un creuer per la Mediterrània. Després d'aturar-se a Barcelona, on compten visitar el Museu Picasso i el monestir de Montserrat, tenen la intenció de fer escala a Mallorca. La Cartoixa de Valldemossa (Chopin i George Sand no exigien aquesta mena de peregrinació laica?) serà llur "santuari cultural".

En vistes de la precarietat, per no

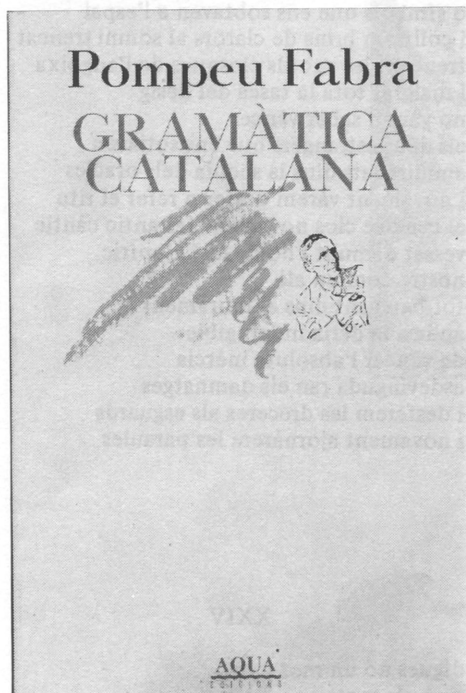
dir de la pràctica inexistència d'obres del país traduïdes a la llengua de Voltaire, potser no estaria de més d'organitzar-los un acolliment informatiu. A més de Miramar (o Randa, que la tria és matèria opinable) hom els podria fer conèixer Robines, Campanet o Ciutat i fer-los present de les obres de Villalonga, mossèn Riber o Alcover. Posats a fer turisme cultural, i per què no de "Lo Pi de Formentor"? De tota manera, si es tracta de suggerir la recepció d'aquest periodista, responsable del programa televisiu "Apostrophes" (d'una gran incidència en la venda dels llibres que hi presenta) potser hom hi podria afegir algunes mostres més, sempre en la mateixa llengua. Perquè, comptat i debatut, no seria gens estrany que de la literatura sorgida d'ençà de Raymond Lulle el nostre home no en conegués ni l'existència. Tant de bo m'errés de cap a peus!

El "Mermoz", que així es diu el paquebot, salparà en tot cas de Toló el 12 de maig i hi tornarà el 19, després d'haver atracat a la nostra capital, entre d'altres de la Mediterrània. Així que, si els lectors de "Latitud 39" tenen ganes d'embarcar-se en aquesta mena d'intercanvi, ja saben on s'han d'adreçar. També farien bé, encara que sigui sortir una mica d'estudi, si no oblidaven allò altre de Bataille. L'autor de la Història de l'ull, i el cito de memòria, escriu en alguna banda que es malfia d'un llibre que no ha fet canviar la vida del seu autor. Però, com dirien pel meu poble, aquestes ja són figues d'un altre sostre. Mentrestant, si hi ha cap lector que tingui l'amabilitat de confiar-me quin llibre li féu canviar la seva vida...

Pompeu FABRA, *Gramàtica catalana*, Edicions AQUA (Biblioteca Vidal de Basalú, I), Barcelona 1981.

La Gramàtica Catalana de 1918, que avui veim reeditada, en la mateixa línia de l'ortografia de 1913, pretén la normativització del català a nivell oficial, condició indiscutible perquè la llengua catalana sigui una llengua de "cultura". La intenció de fer una gramàtica de Països Catalans —encara no hi havia el mot, però sí el concepte— hi és patent, encara que, com a les llengües veïnes, es doni prioritat, en general, a les formes de la metròpoli.

El tractament de "Gramàtica oficial de la llengua catalana" recordat en una faixa d'aquesta vuitena edició, no ens ha de dur a dogmatitzar el llibre ni a considerar-lo perfecte i immutable, sinó a ressaltar la importància que l'obra tingué en el seu moment —pel fet d'esser adreçada a tot el territori lingüístic i d'esser àmpliament acceptada—, a considerar la utilitat que té encara avui —més que com a bíblia com a obra humana— i a reflexionar sobre els motius que l'Institut d'Estudis Catalans ha tengut per editar per darrera vegada aquesta obra cabdal el 1933.

"La idea directriu de tota l'obra de Fabra —diu Joan Solà al Prefaci de la present edició— era ben lúcida i ben sòlida, però: fer de la llengua catalana una llengua de cultura. I per a ell la llengua catalana eren les diverses parles del domini lingüístic. Seleccionar la base àmplia comuna i acollir-hi les principals variants geogràfiques de manera que n'esdevingués un tot harmònic om requeria l'ideal, no era pas una tasca fàcil en aquells anys, després de tants segles de relacions difícils entre els dialectes i de manca de conreu i d'estudi de la llengua; ni seria fàcil avui: crec que és encara un dels grans reptes que tenim plantejats".

Toni Artigues

QÜERN DE POEMES

Ja fa temps que Antoni Nadal treballa en la poesia, i concretament en l'organització anyal de la Mostra que es fa a la Universitat. Ja coneixíem alguns poemes d'ell per aquestes exposicions i per altres editats en antologies col·lectives i a la revista "L'ombra vessada". Així, també, Antoni Nadal ha publicat articles de crítica literària al "Diario de Mallorca" i a "Latitud 39".

Quèrn de poemes recull 26 obres del nostre autor, escrites entre el 1979 i el 1981. Es combinen els poemes en vers sense rima (lliures i/o blancs) amb altres en prosa, com és molt usual avui. Ara bé, aquest tipus d'expressió té un clar lligam amb la temàtica i la finalitat del llibre. Antoni Nadal, des del títol mateix, ens indica que vol fer una poesia senzilla, l'únic objecte de la qual és la realitat més quotidiana. El títol, per exemple, ens assabenta que es tracta d'un simple quadern (un "quèrn", expressió més reduïda i menys usual), sense força pretensions, escrit sols amb la intenció de mostrar-nos la realitat des de la seva personal òptica de poeta. Lluís Juncosa, autor del curiós "pròleg visual" que enceta el llibre, ens ofereix un índex dels elements bàsics de l'obra de Nadal: la quotidianitat i la ruptura. Efectivament, al llarg dels poemes notam que el poeta es considera absolutament immers en el món en què viu (això no significa cap tipus de conformitat, sinó tot el contrari), sense cap atribut que el faci superior o distint de les altres persones. És un simple "peó de dama", "una peça/ que sol ser treta aviat del tauler/ per una figura més qualificada" (p. 7). Els seus poemes, conseqüentment, poden referir-se a qüestions a simple vista intrascendents que, per obra i gràcia de l'expressió poètica, són transcendentalitzades tot oferint-nos així la cara oculta de la realitat. La tècnica narrativa és molt usada, si bé el poema s'acosta sovint a l'expressió publicitària. Tot això ens indica la seva filiació realista, en un sentit ampli, que de

quèrn de poemes

antoni nadal

vegades ens recorda Pavese i altres Brecht (curiosament aquest és el protagonista d'un dels poemes). El llenguatge, d'acord amb aquests principis, també és senzill i s'apropa molt al col·loquial, sobretot si el comparam amb el d'altres autors de la seva edat. Sempre, però, quan el poema ha pres uns tons més "literaris", hi ha algun element que el reorienta cap a la realitat (com ocorre a *L'aniversari*, on el sensualisme líric és truncat al final per una referència a la burocràtica partida de naixement de l'estimada). La infantesa —la trobam a la fotografia de la portada— és el tema que ens pot oferir la clau de tot el poemari. És en ella on la ruptura apareix amb més força, ja que l'ensomni del món infantil és trencat amb violència per algun element del món dels adults (*Prevençió*, *L'exhibició*), com poden esser la por i el sexe. Altres vegades el poeta s'identifica totalment amb un món adult però rebel (*L'assemblea en lluita*, *Hostes a la comissaria...*), potser assajant així un últim intent de retorn a la infantesa.

Pere Rosselló Bover

Antoni Nadal:
Quèrn de poemes.
Pròleg de Lluís Juncosa.
Ciutat de Mal, 1981.
32 pàgs.

ESTOL DE CORATGES

(selecció)

**"Novell saber hai atrobat;
pot n'hom conèixer veritat
e destruir la falsetat"**

R. Lluill

III

quan resta l'estany en el bressol
virolant com un hivern d'ecos
les fosques branques empeltades
als oratges escapolits en el silenci
cerquen l'adormit estol fet gebre
d'hom no sap quines paraules no dites

V

oratges de sutja
ferien la claror
la claredat aliena
a les galtes fredes del somni
quan bada oblidat
dins les butxaques esporuguides
quan diu les imatges boiroses
d'aquest seguici d'angúnia
d'aquesta pols emmetzinada
que besa els cristalls oblidats
a l'estança neguitosa de les hores
vidres no coneguts i que hi són
com fruits no collits i que hi són
per tota la pell de l'alè
per tot el buit tremolenc de la calitja
tot com un vertigen d'esguards
que tem i s'estima la flaire del vent
enmig la tasca de cercar els miratges

XIV

jo no me sabia l'indret
dels segles muts davant la porta
quan m'endinsava tot truant
les fermes celles dels ulls closos
en un auto-exercici dins el somni
i tenint bona quimera
de l'entestament que branda el forrejat
i de quan cal llirar-se
al deport de l'espai i la certesa
que no són pas
ni l'espai
ni la certesa
sinó l'entorn d'un angle
que l'oficiant albira
dins els grumolls
vora l'absurda ordre del coratge

XVII

si quan crida l'exigència en l'eco
despertem els ulls a l'horabaixa
l'avidesa de contar a la foguera
el lligam de l'esguard i la claror
tot just esdevindria la remor
rancuniosa que remuga
la injustícia del temps vençut
i la mala nafra del coratge

XIX

veiérem els mots indesxifrables
del jonc i el rieró
per als ulls guarits
sota l'ala neguitosa
dels incerts núvols
envers l'angle de la mandra
o el coratge colgat
dins les petxines estotjades
al sorral de la mirada
com un estoic estol de dubtes

XXI

els teus ulls solitaris
com una fosca cel·la de vidre
així vàrem sortir al capvespre
a la cacera d'imatges esvaïdes
o símbols que ens sobtaven a l'espai
i collírem brins de clarors al somni trencat
trencant les subtils closques de l'angoixa
i malgrat tota la tasca del desig
no vàrem saber vèncer
els déus estrangers que ens sotjaven
emmirallats dins la sèquia dels oracles
i novament vàrem desfer o refer el ritu
el cenacle clos novament fet antic càntic
vessat damunt l'holocaust empíric.
nostre com un alè
tot bategant dins el lliurament
àulic a la dèria indefugible
de vèncer l'absoluta inèrcia
esdevinguda ran els damnatges
i desfèrem les dreces als esguards
i novament ajornàrem les paraules

XXIV

digues no un mot
sinó els mots que calen
perquè la claror
tota amanida
amb somriures de victòria
faça brollar sobtadament
els coratges amagats
dins l'espenta
que furtà el silenci

XXVIII

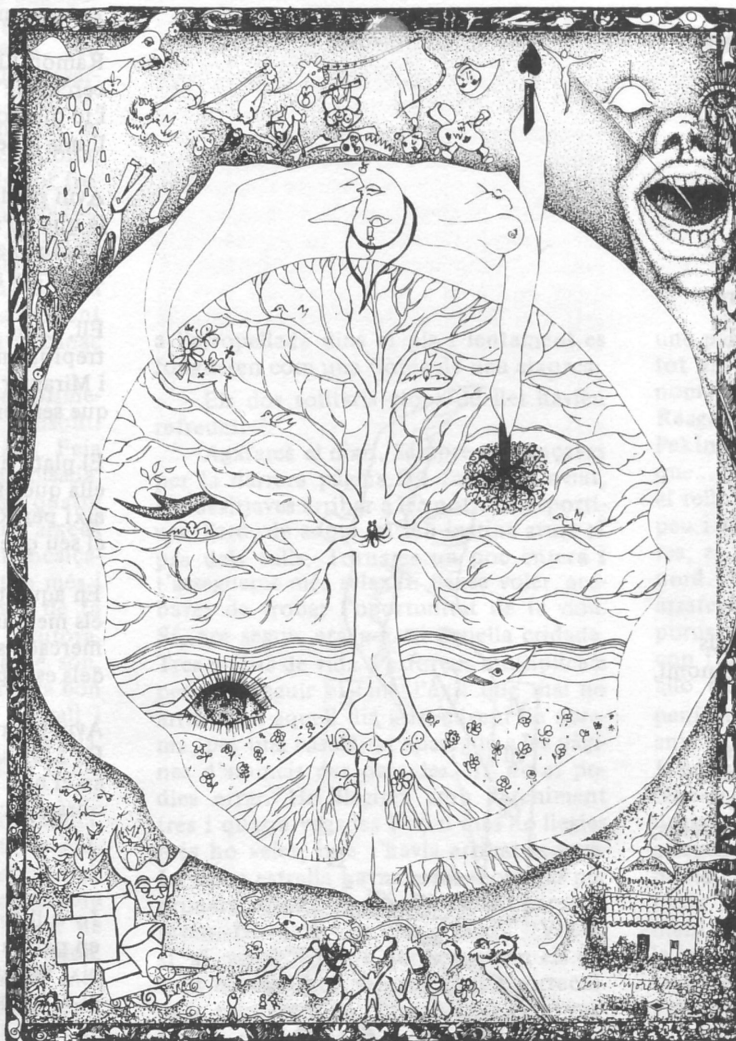
em riuré d'aquell qui oblida
l'arbre antic que esmenta el temps
en la brega i el temps
en la remor aliena al temps
des de la soca del silenci
que ens sotja
i des dels homs de l'oratge
al pit encoratjat

XXXIV

definitivament perdré l'esguard
obert en la desfeta
que ja no és la desfeta
sinó la presència d'aquest vertigen
capvespre dels ulls que em sobten
i aguitaré
però
els signes oblidats
d'uns llavis endins els llavis
renou envoltant el silenci del vidre
al bell mig del buit i la claror
talment un so que no es pronuncia
un eco
que és com el miratge de l'eco

XXIX

ara esdevé
l'esment conscient
del glop de sol
que aparegué
damunt les fulles
vora aquest camí de gots trencats
que oblidaven el principi del buc
el principi de l'esguard
llunyà damunt les espelmes
damunt la sorra allunyada
dins el miratge

Bernat Morell

XXXV

que l'última riquesa
no puga mai esvair-se
amb les amples fumagueres
de les alimares que s'estima
l'horitzó del record
i dels coratges

DE MIRAMAR A PARIS

(Tornant de l'Òpera).

I

Talons del gran Serral llepaires d'aigua,
dosar teixit en fulles d'estiuada;
som home cercador de galania
que va quan ve, fugint quan ella torna.

Les fites de la meua terra tenen
visc i t'obliguen a tornar per sempre,
i la ment més viscosa que els paratges
refusa tota gana defugible.

Som com els pins d'aquesta Serralada
que tenen el seu si ple de resina
i resuen el dol de l'amarguesa
rajant les soques fins a flor de terra.

Voldria comparar amb els solitaris
arbres, la solitud que tenc, per veure
quina d'elles tindrà més consistència
per l'hora de triar, saber estimar-les.

Basarda pel talec de la fortuna
caminava cap baix i la pineda
era el meu testimoni de l'angoixa
d'esser tan sols allò que tan sols era.

II

Aquí, en aquesta pàtria estrangera,
plena de tot allò que jo volia,
aquí amb Rimbaud i amb Malher, nus
binomi,
vull fer el poema de la meua vida:

cercar per dins museus i cementeris
relíquies dels morts que encara alenen;
veig que els parcs, altre temps llocs
sereníssims,
avui talment un trull de bicicletes.

Maria-Antonieta surt guarnida
passejant amb la flor de patatera,
i fent l'ullet amb moda versallesca
diu: jo he vençut, vibrant, a la gentada!.

La bonhomia de Lluís de França
—trenca closques d'aquella edat passada—,
ens convida a matines als Invàlids
per salvar al dictador funest d'Europa.

L'Òpera avui, amb llums i llargues coes,
és plena de la música cantada
i Eugènia les taques sols lamenta
sobre el ras de la falta amb flocs i randes.

Jo volteig per les places de la vila
i els bulevards m'estiren barallant-se,
i jo i el meu record d'aquella Serra
correm la capital, gruix de la fama.

Richelieu —cardenal— per Val de Grace
amb calçons blancs llueix la seva porpra,
i guaitant per les quatre barres, Alvar
pinta bruixes al vent i fats a l'aigua.

Jo vull una duquessa parissina
o millor una d'aquestes amb llagosta,
i em servirà de desdejuni a l'hora
que s'esllagueix d'amor el tàcit sexe.

Tan sols aquelles dames (nins i contes),
viven realment sense esser vives
i avui, que mortes són, en mi reviven
per esser debutants en la meua obra.

Ben just fregant el call de la memòria
s'alça l'orgull d'un pelegrí fantàstic
que escampa les fineses de la Serra
enrampant amb lluernes de nou dia.

Ramon Llull, vell gelós del seu missatge
cerca lloc en un banc de la Sorbona
i jo que som també fill de Mallorca
li mir la seva barba curta i negra.

Avui predicarà en parla llatina
ja que a París el català n'és orfe,
d'embaixada, i en dia-positives
mostrarà a l'Arxiduc vagant per l'Illa.

Ell, Lluís Salvador, rebrot de l'Àustria,
trepitja amb peu obscé la santa terra
i Miramar ens ha dit, com a venjança,
que serà erm d'esclatatsangs, tal volta.

El plat l'ha de resoldre la república;
ella que es diu la mare dels imperis,
així per Roma, Ramon Llull apel·la
el seu quèdir a la societat que és culta.

En aquest breu retorn En Llull no compra
els melons pel mercat dit de les puces,
mercadejant el veuen pels poemes
dels escriptors, exiliats de guerra.

Avui la premsa dicta la sentència:
En Llull serà instal·lat, de cop per sempre
en el nou centre Pompidou; la seva
obra, de cos present, allà li resta.

III

Jo vull tornar al sopluig de les teulades
en pàtina d'enginy i de facècia,
així sentir, tenyit en notes agres,
el dolç sospir de la gavina groga.

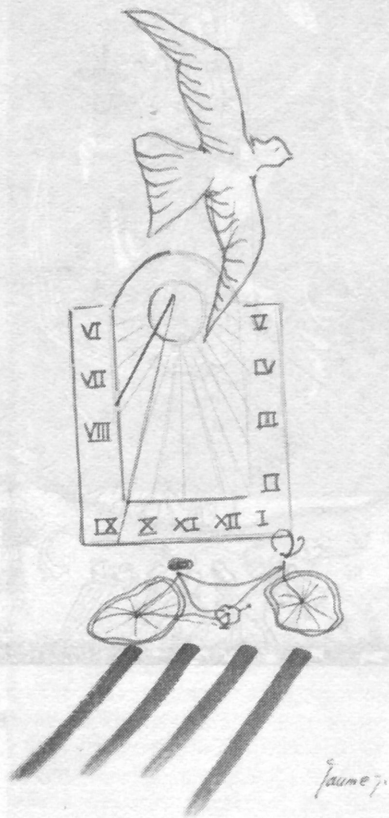
Sincerament, —ahir—, em feia nosa
l'herba i ara la vull amb llepolia,
demà lluernes a l'escola i verbes
que portaré a Correus com ram de roses.

Tulleries, París i Caterina
de Mèdicis i el duc de Guisa; fosca
en la nit agostenca amb la història
de basarda, basarda i poesia.

Torna poeta de la vella glosa
on els pares bastiren la cabana,
muntanyes, torrenteres i planures
avui desitgen una nova Pasqua...

Un alè de la vella Europa, refresca
l'esperança!

París, juliol de 1979.

OPOSICIONS A MORT

A Na Margalida

Feia tres dies que el cel havia decidit posar-se de mig dol i tota la ciutat anava esmussa, cop-piua. Corrien hores difícils i el temps encara ho mal engirgollava tot. Aquell matí era quasi gris, com una teranyina allargada i espessa. Era mitja festa, la gent no sabia si disfressar-se de colors i fantasia per sortir al carrer, revestint-lo de bauxa, i aconhortar el carnaval, que s'esvaïa sense gaire eufòria, amb el testimoni d'algun raig de sol fredolenc i esmaperdut com a bon auguri d'ancestral profeta; o si havia de restar a casa amb cara d'eterna resignació i la veu aigualida, esperant que una brusca rentàs la cara al món i el deixàs relluent com el llustre d'una joia apòcrifa, capaç de dissimular l'engany.

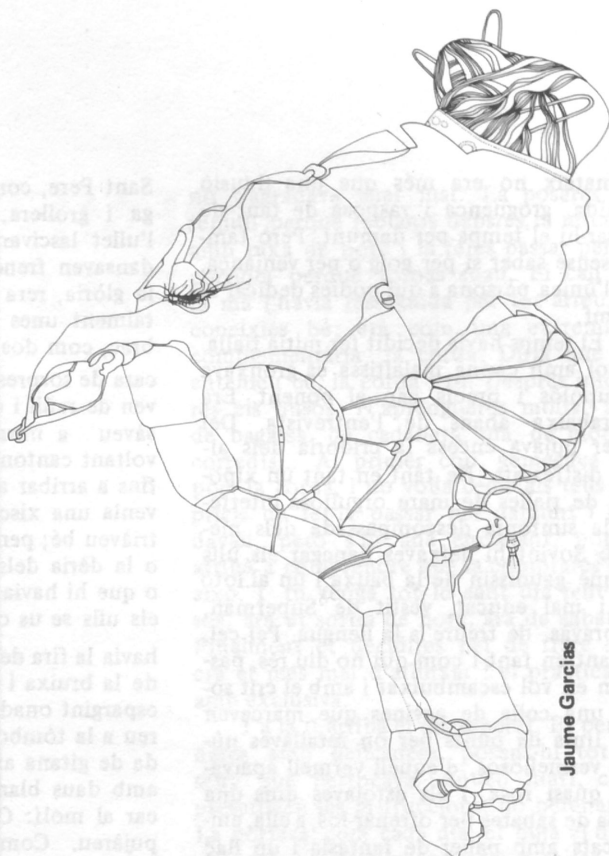
Aquell matí ombrívol de les primeries de març tengué quelcom d'insòlit. T'havies aixecat prest, a les set. Feia fred i dues clarors de son ben espolsada, tènues i cànides, ja repicaven als quatre mons la grisor del dia. Amb tu s'aixecà també aquella boiroteta que tant t'encalçava i dia a dia anava condensant-se més i més entelant l'horitzó esfilagarsat de ta vida. Amollares la ràdio. Una locutora, veu lleugerament rasposa i cara de son, deixant florir mitja rialla, us desitjava bon dia, que fóssiu diligents en el treball i que allò que més anhelàveu es complís. Després us deixà amb el nostàlgic ritme d'una polca per reblanir-vos el cor i les peganyes. T'afaitares amb parsimònia. Siulaves. Sense témer-te'n encetaves soliloquis dialogats. Tanmateix ja era un vici, el teu pa de cada dia. Potser, també, era el reflex inconscient d'aquell regust de corquim que ja enfarinolava ta vida. Abans, aquests diàlegs havien estat monòlegs plens d'eufòria i bones intencions, de castells a l'aire i somnis encoixinats de setí blau, però amb el declinar del temps havien esdevingut naufragis dins un mar d'emperons. Et begueres la llet —quasi bullia— quan n'engolies els darrers glops tocaren a la porta. Era la portera que et pujava el diari. Anava escambuixada; et mirà amb mala cara enrotllant el morro sobre el bigoti ranci, la portera. Dues paraules com dues guspies li llampegaren vers els llavis. No l'entengueres. Parlava un murcià molt rovellat embastat de sons greus i inconnexos. Es passà la mà pels cabells i fent una exhibició de barramenta desgavellada i malcomposta girà en coa. Mentre baixava, el seu cos, rodó i greixós, oscil·lava asimètricament de la paret a la barana de l'escala. Tancares la porta. Unes notes d'un pasodoble covades dins la polida gargamella murciana s'escolaven

a l'atropellada dins el pis i lentament es fongueren com una flòbia de neu eixorca.

Els dos solitaris glops de llet havien refredat.

Agafares el diari. Sempre començaves per la darrera pàgina. El fullejaves aviat, car desitjaves arribar a les notícies esportives. Però, de sobte, el teu instint aturà el pas dels fulls. Tornares un poc enrera i t'assegures més relaxat. Sense voler, acabaves de trobar l'oportunitat de ta vida. Sí, era segur, era per tu aquella cridada. Tres quarts de vida d'esforços multiplicats per aconseguir el cim, l'èxit que mai no arribava, i aquell dia gris, adveni de corema, per una casualitat aparegué a les pàgines d'anuncis per paraules. Sí, no et podies errar. Ho llegires amb deteniment tres i quatre vegades i com més ho llegies més ho veies, que t'havia arribat la teva. La bona estrella havia gosat mossegar per primera vegada les tenebres que t'enrevoltaven. Ho deia ben clar el diari: "Vostè, sí, sí, vostè, vostè a qui ja creixen els cabells blancs i que va escapçant a correuita la primavera de l'hivern de la vida; vostè que encara ara és un noningú, que mai no ha regatejat una gota de suor per aconseguir el triomf. A vostè ara li ha arribat l'oportunitat. Vengui a les nostres oposicions. Exigim poc: lucidesa mental, cultura bàsica, experiència de la vida, serenitat i sobretot, ganes de triomfar."

Una enrampada et sàcà els molls dels ossos. Per un moment t'enlluernà la imatge del triomf. A poc a poc recobrades la calma. Vares ordenar minuciosament el teu organisme i prosseguires la lectura del diari. Ara calia esbrinar-ho tot, des dels titulars a la lletra menuda. Molta gent de carrera està aturada i cerca feina com un boig. Has de romandre previngut. Les preguntes poden caure de qualsevol indret: política, informació general, actualitat... Cal no descuidar-te gens i oferir un màxim de possibilitats. Un petit descuit,

Jaume Garcias

una passa en fals i se'n podia anar en orris tot un feix d'esperances reviscolades. Què nom, el president dels Estats Units? Reagan. Quina és la capital de Xina? Pekín. Què és un piròman? un home que... Sí, tot t'anava damunt rodes fora el rellotge que s'havia entossudit a anar a peu i seguia impertèrrit, com si no passàs res, el lent peregrinatge. Passejaves sense nord. Una bavarada de nervis et corria atrafegada per les venes, anegant cada porus amb gotes d'incertesa. Miraves un cop i un altre el rellotge. Repassaves tot allò que et venia al cervell. Què és una península? la llista dels reis gots. Quin any es descobrí Amèrica? "El señor mio Jesucristo". Esgotat de tant de trull t'assegures a una cadira. Agafares el diari rellegant l'anunci un caramull de vegades assegurant-te que ningú millor que tu no podia cumplir els requisits. Clapes de suor freda t'assaonaren el front. Per un moment el món et fou petit. Decidires fer la sopa de lletres: un poc d'agilitat mental no et podia anar malament. Calia jugar amb tots els trumfos.

Passares tres dies farcits d'angoixes, de mastegar espines, de passes indecises i gemecs ofegats a mig sortir, de regular en el temps i pensar amb un tel de plaer boig què seria de tu si aquesta magna oportunitat t'hagués arribat quan el desig només era poncella. Quantes passes mal donades t'hauries estalviat. Quantes estrelles coronades de perles i violes sense caure rera els marges esbaldregats de ta vida, inútils com els solcs de foc dels coets femella.

Des d'aquesta atalaia per on intentaves esbrinar el passat boirós sorgí ella, únic reducte passional verge, sòterrat dins l'avenc més profund del teu cos, talment un roser florit per Tots Sants. La seva imatge et revestí de novelles esperances, d'un coratge aclaparador que multiplicà la necessitat del triomf. Ho sabies bé que

tanmateix no era més que una il·lusió esvaïda, groguenca i rasposa de tant de passar-hi el temps per damunt. Però també, sense saber si per goig o per venjança, era l'única persona a qui podies dedicar el triomf.

El temps havia decidit fer mitja rialla. El sol amb carina malaltissa es gronxava escrupolós i precis cap al ponent. Era l'horabaixa abans de l'entrevista. Del carrer pujava encesa la cridoria dels al·lots disfressats. De tant en tant un xipolleig de rialles de mare orgullosa interferia la simfonia descompassada dels menuts. Sovint hi deixaves llenegar els ulls perquè gaudissin de la bauxa i un al·lot ros i mal educat, vestit de Superman, s'esbravàs de treure'ls la llengua. Pel cel, de tant en tant i com qui no diu res, passaven en vol escambuixat i amb el crit sonor una colla de gavines que marcaven una línia de punts per on retallaves núvols vermellorsos, d'aquell vermell apaivagat, quasi rosa, i els estojaves dins una capsa de sabates per ofrenar-los, a ella, embolicats amb paper de fantasia i un llaç vermell a damunt com a penyora per haver-te il·luminat la victòria.

I se n'anà, fugí de tu com un cervol espantat. Digué —o no digué— perquè s'esvaí silent com una sargantana que preferia la llar acollidora de la mediocritat a viure a l'arrecer ombrívol i fresc de l'esperança. Que tanmateix Déu no l'havia cridada per aquestes dreceres llenegadisses i confuses on es viu amb el cor estret. Que s'estimava més ésser una bona mare com li ensenyaren a la Puresa que no filar una vida d'incerteses. Però avui ha comparegut, com si fos un encanteri de rondalla, ha respost al siulet i ha acudit al teu somni: carregada d'arrugues; amb els pits caiguts; marcits a força de manyuclades estèrils; amb el sexe esquinçat d'ésser la fontanella on s'hi han esbravat tota la mala llet i de parir criatures. El ventre, malgrat la faixa, sense poder dissimular la grossor, la carn de les cames flonges i ripuntades de varices. Esbossà un somriure màgic mentre un terbolí us traslladà al purgatori, joves i esvelts, talment dues poncelles de primavera. Hi entràreu com un llamp per la porta de darrera al purgatori. Un mig sant vestit de romà, toga blava amb rivets daurats al puny, que feia de celador, quedà astorat amb mitja paraula que el vent s'emportà i l'altra mitja que li rebotí vers la gargamella. Passàreu per la zona dels colors folls, voltaven i voltaven com un molí de fira, mescalint-se uns amb altres, els colors. Després avançàreu per la zona dels vents i arribàreu finalment al jardí. Quatre vells asseguts a un banc de fusta prenien la fresca i tossien fins a encendre's. Era sec i aspre, el jardí del purgatori, amb fulles i bosses de plàstic a cada pam. Per tot arreu estava cruïtat el trespol, uns cruïts amb principi i sense fi d'on sortien bavarades de calor i alguna glopada de fum. El sol crepitava com un fluorescent amb el plom fluix; adesiara li escapaven algunes guspíres que queien rera un turó i s'esclataven com a butzetes. De tant en tant, des d'un cantó del cel,

Sant Pere, corona il·luminada, barba llarga i grollera, ensumava la festa i feia l'ullet lascivament a les tres gràcies que dansaven frenètiques sobre el càdaval de la glòria, rera l'ombra d'una llum violeta talment unes gogós. Anàveu agafats del braç, com dos nuviis casats de fresc, amb cara de sorpresa. Els purgatorians us miraven de reüll i esclafien a riure. No els gosàveu a mirar. Caminàreu i caminàreu voltant cantons, travessant carrers i places fins a arribar a una gran espalanada, d'on venia una xiscladissa rabent. No ho destriàveu bé; pensàveu que seria el turment, o la dèria dels elegits que pujaven al cel, o que hi havia eleccions. Us hi acostàreu; els ulls se us obriren com a magranes: hi havia la fira del Ram; els cavallets i el tren de la bruixa i el molí giraven incansables espargint onades de siulets i colors. Jugàreu a la tómbola i us tocà una pepa vestida de gitana amb un vestit de coa vermell amb daus blancs. Després volguèreu col·locar al molí: Compràreu les entrades i hi pujàreu. Començà a voltar lentament, quan arribàreu a dalt véreu un tros de cel; vora un riu dues màrtirs feien bugada a la verge i més lluny, entre les estepes, dos àngels feien moixonies. El molí davallà majestuós, prengué fua i començà a girar com un bombo foll. S'aturà. Us havíeu marejat i no sabíeu de quin món éreu. Sense témer-vos-ne posàreu un peu dins un crui i caiguèreu a l'infinit. Mai no sabíeu si caiguèreu dins un llit de set matalassos o damunt un coixinet de monja, o si tan sols no caiguèreu. T'havies des-

Avui era el dia; sí, avui, a les onze i mitja; que els caps de personal han de curar bé la gatera i reposar les forces, s'han d'esmol·lar bé els ulls per destriar qui és qui i agafar el millor, el més rendable, el que vetlyr problemes pot crear. I tu has de vetlyr rera la roca, filar prim i esbrinar totes les intencions amagades. Posares música, llegires el diari i et vestires: la camisa blanca i la corbata vermella, l'americana de daus, la clenxa molt informal per llevar-te alguns anys de damunt. Ho revisares tot i partires.

Feies una immillorable imatge, qual·sevol diria que eres un alt executiu. Entrares a l'empresa amb una esponera mai no vista, com si fos ca teva. Escodrinyares tots els racons amb naturalitat. T'adonares que una litografia estava torta i l'adreçares. Els altres contrincants et miraven sorpresos; inclús un d'embambat, cara terrossenca i arrufat, et demanà si hauria d'esperar molt. Encengueres una cigarreta rossa que només mig fumares. Prest comparegué el cap de Personal, quaranta anys, bigoti fèrtil i polseres llargues, celles piloses i ulls enfonyats, baixet i panxarrut, era un desgavell d'home. Et feu omplir uns papers que demanaven per què et presentaves allà, què et motivava a canviar de feina, l'edat, si tenies fills, si la teva dona convivia amb tu, si eres creient, si havies estat mai reclús a la casa de bojos. A tot contestares amb diligència i resignació com t'ensenyaren els frares,

gest apocat i bons modals. Tengueres unes paraules amb el cap del personal, intentares llegir-li el moviment de les celles i t'acomiares d'ell.

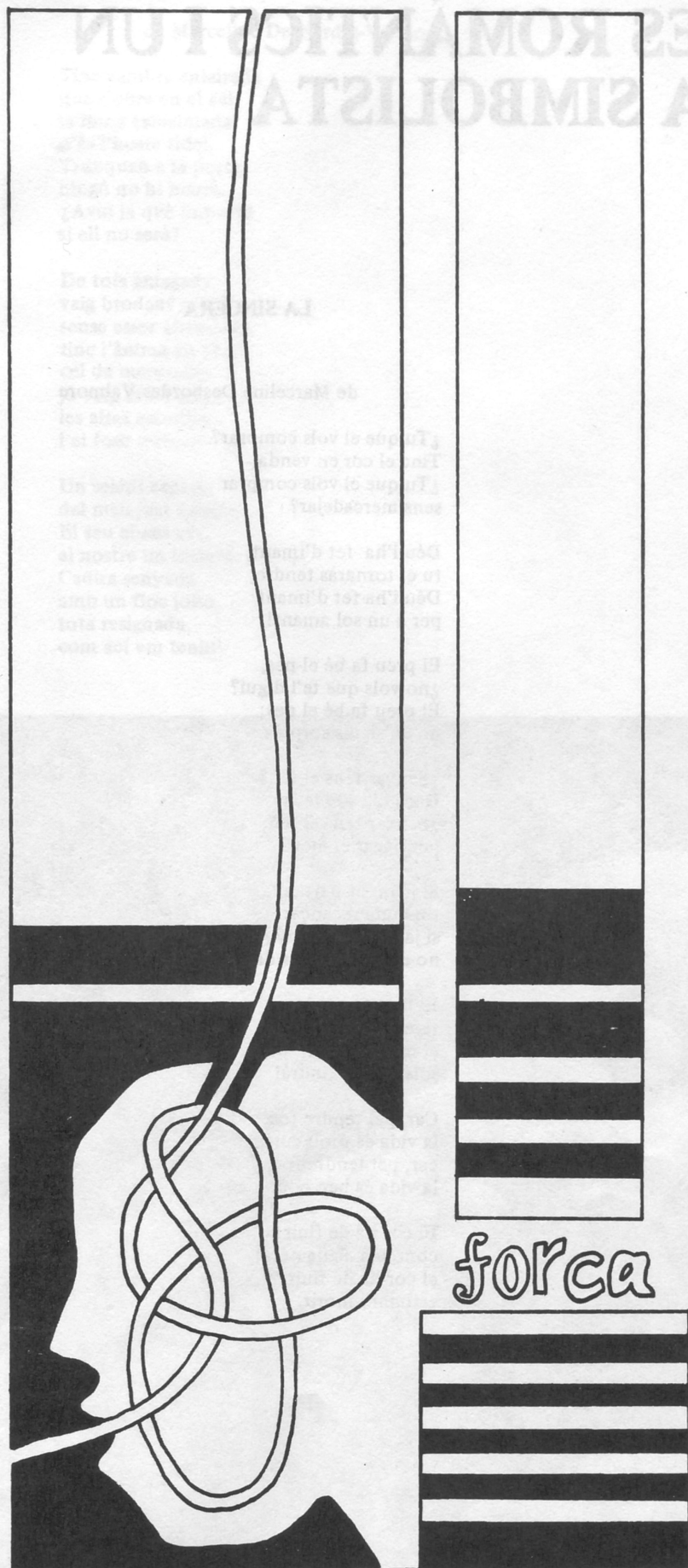
Ara restaven tres dies de llarga espera, tres dies on cada moviment, cada paraula, cada so era sospitós. Tres dies de viure amb l'ànima destil·lada. Tres dies de contar guardes d'ovelles per dormir i aixecar-te amb mal de cap de tan de sentir picarols i bels. Tres dies de menjar poc, de veure pel·lícules eròtiques i de por, d'escriure versos i rompre'ls espargint síl·labes agonitzants sobre la moqueta, de trucar al vell confessor i dir-li allò que no posa la doctrina, de cridar el psicòleg i demanar-li un consell; de capolar segons amb la paleta de matar mosques sense rompre els vidres dels llampants diplomes d'excel·lents trets a l'ensenyança primària. Tres dies com tres ous de somera o com tres seus plenes d'ous. Tres, tres, tres i sempre tres. Tres interrogants que et recloïen i et lligaven els peus. Tres dies per a cantar la primera victòria.

I aconseguiries vèncer. A la selecció preliminar havies tret el número u. Vuit punts i mig, quasi tot un rècord. Sorties com el gran favorit. Quan t'ho comunicà el cap de personal et donà un tractament més elevat, quasi d'iguals. Intentaves amagar la teva alegria rera un mantell de modestia i un gest confús. No et cansaves de dir que encara no era segur, que eren molts els qui corrien, però només un assoliria el triomf final. Ara només éreu tres els qui lluitàveu, els altres havien quedat eliminats per manca de puntuació o havien tornat conformistes. En quedàveu tres, tres folls solitaris, tres llops de brega capaços de deixar-hi la pell i les plomes.

Tenies a la mà un plec verd amb rivets negres, eren les instruccions. Les llegires acuradament furgant els possibles significats que encapçalaven les grafies negres. Després arrufares el nas i feres un terrible esforç per no pensar-hi més. Només tu sabies dins quin camp de calci-des t'havies endinsat. Ho sabies bé, que no podies tornar enrera i esfondrar així com així tantes gavelles d'il·lusió que dia a dia havies anat garbejant dins el sostre escurat de ta vida, que no podies perbocar la ditada de mel que amb tanta gola havies xuclat per tornar altre cop a la degustació de la merda quotidiana. En darrera instància, tanmateix, t'oferia allò que en cap moment no hauries gosat a fer. Sols la derrota humiliant podia privar-te de beure aquest calze.

I decidires alçar el cap i desvinclar l'esquena i estirar el nas i encara si hi importava rentar-te les orelles, fermar tots els caps i posar la màxima atenció. Una setmana abans de la prova anares a comprar la corda —us havien dit que allà en tendrieu a voler, però tu la volies tenir avesada—. En demanàres una de garroteira. El dependent quedà de pedra i tragué una cordellina prima i afegí que s'usava molt per a fer "macramé". Li digueres que la volies més gruixada i a la fi en trobà una. En compres tres mestres; mai

Traduït per Josep M. Llop

PERE FONT

no t'agradava anar just. La posares en remull perquè reblanís després, la untaràs amb pixa de porc i la feres passar per la corriola perquè tornàs suau. El call de la mà l'havia resseguida per tot arreu, la coneixies bé; era com una extremitat complementària, la corda. Diria que us entenieu bé, la corda i tu. Després iniciaries els nusos. N'aprengueres molts: nus de bagassa, de cadeneta, pla, de monja, corredís... Al primer cop, gemegava un poc, la corda, i no volia cedir als teus capricis de fer-la passar per damunt i per davall, però s'hi anà enconant, potser arribà a comprendre que la comprares per això. I tu vénga tot lo sant dia fent nusos, ara et sortia de porc, ara de sabater. Finalment et decidires pel de frare que era el més mal d'afluixar i el practicares amb exclusiva.

I a la fi arribà el dia esperat. Et pentinaves amb delicadesa, posant-hi tot el seny que pertocava. Aquell matí, com prescriuen les instruccions, no berenaves. La portera, com cada dia, et pujà el diari que sols no t'entretengueres a mirar. Et feu l'ullet, la portera, i murmurà per baix: "Que guapo'ztà'l zeñorito". Partires. Rera la porta deixares tres quarts de vida podrida.

Et presentares al lloc indicat amb la corda en la mà. Els altres ja hi eren. Et miraven. De les ninetes els brollava angonya i enveja; sabien que eres el més capacitat. Qualcú et demanà un consell que tu donares amb orgull. Us feren passar a una sala gran. Hi havia una barra penjada al sostre i tres cadires; rera una cabina de vidre la gent s'estrenyia i gemegava. El director de la prova agafà el cronòmetre i el siulet. Féu una curta presentació dels candidats elogiant els mèrits preliminars; sonà el siulet, una pitada llarga i fluixa. La gent feu silenci, tot estava a punt, vosaltres féieu exercicis de relax.

El director mirà el públic i a vosaltres. Féu sonar amb força el siulet. La prova havia començat. Envestires amb coratge i pujares a la cadira amb un bot; els altres ja s'havien travat. Agafares un cap de la corda i el fermares a la barra amb un nus de frare com duies estudiat. Mirares de reüll els contrincants, havien tret una "xuleta" per copiar, veies el públic protestar però no digueres res. Estaves segur del teu avantatge. Feres un nus corredor, obrires el llaç i hi posares el cap. Prengueres fua i et llançares a baix. El director feu sonar el siulet amb insistència mentre una bava clara et penjava dels llavis. Havies tret el número u a les oposicions a mort. T'havien dit que si les treies series famós. A l'instant reproduirien la teva figura i t'inscriurien en el llibre dels rècords.

I qui sap si els diaris demà reproduirien la teva figura, amb la bava penjada i els ulls sortits, anunciant a tota plana els perills que corria la civilització si arribava tard a les rebaixes del centre comercial on tu havies ingressat per mèrits propis.

TRES POEMES ROMÀNTICS I UN POEMA SIMBOLISTA

LA TARDOR

d'Alphonse de Lamartine

Salut, boscos altius on la verdor perdura,
fullatge esgrogueït damunt l'herbei espars;
salut, bells jorns finals; el dol de la natura
escau a la dolor i plau als meus esguards.

Seguesc somiador la senda solitària,
per darrer cop encara m'agrad de
contemplar
del sol esmorteït la feble lluminària
que a penes als meus peus la fosca pot
trencar.

Oh sí, jo ara en aquesta tardor que acluca
el viure
hi trob novell encís, al seu esguard velat;
és l'adéu d'un amic, és el darrer somriure
dels llavis que la mort per sempre haurà
tancat.

Així, a punt de deixar l'horitzó de la vida,
em gir encara enrera amb ulls plens de
neguit,
plorant dels meus llargs dies l'esperança
esvanida
i contemplant els seus béns dels quals jo no
he gaudit.

Oh terra, sol i valls, bella i dolça natura,
una llàgrima us dec del vas en el llindar.
l'aire és tan perfumat i la llum és tan
pura!
Es tan plaent el sol per aquell qui se'n va!

Avui jo bé voldria esgotar sense mida
aqueix calze mesclat de nèctar i de fel.
Al fons d'aquesta copa on vaig beure la
vida,
¿potser hi restava encara un escolim de
mel?

¿Potser el futur enmig de la llur
enrunada
em guardava un retorn de la felicitat?
¿Un cor inconegut enmig de la gentada
hauria entès el meu i hauria contestat?

La flor cau oferint a l'oratjol la laire:
és l'adéu a la vida, al sol esplendorós.
Jo em mor, i la meva ànima, dissolent-se
per l'aire
s'exhala com un so trist i melodiós.

LA SINCERA

de Marceline Desbordes-Valmore

¿Tu que el vols comprar?
Tinc el cor en venda,
¿Tu que el vols comprar
sens mercadejar?

Déu l'ha fet d'imant,
tu el tornaràs tendre;
Déu l'ha fet d'imant
per a un sol amant!

El preu fa bé el pes,
¿no vols que te'l digui?
El preu fa bé el pes;
no en siguis sorprès.

¿Sencer tens el teu?
Daça i ja sóc teva!
¿Sencer tens el teu,
per pagar el meu?

Si ja no et pertany,
tinc una recança;
si ja no et pertany,
no em caldrà més dany.

El meu correrà,
tancat dins la vida;
el meu correrà,
sols Déu el tindrà!

Car, pel tendre foc,
la vida és prou curta;
car, pel tendre foc,
la vida és ben poc.

El cor ha de fluir
com una aigua neta;
el cor ha de fluir,
estimar i morir.

LA MEVA CAMBRA

de Marceline Desbordes-Valmore

Tinc cambra enlairada
que s'obre en el cel;
la lluna esblaimada
n'és l'hoste fidel.
Trunquen a la porta,
ningú no hi haurà.
¿Avui ja què importa
si ell no serà?

De tots amagada
vaig brodant mes flors;
sense esser afrontada
tinc l'ànima en plors;
cel de merevelles
jo veig des d'ací,
les altes estrelles
i el fosc terbolí!

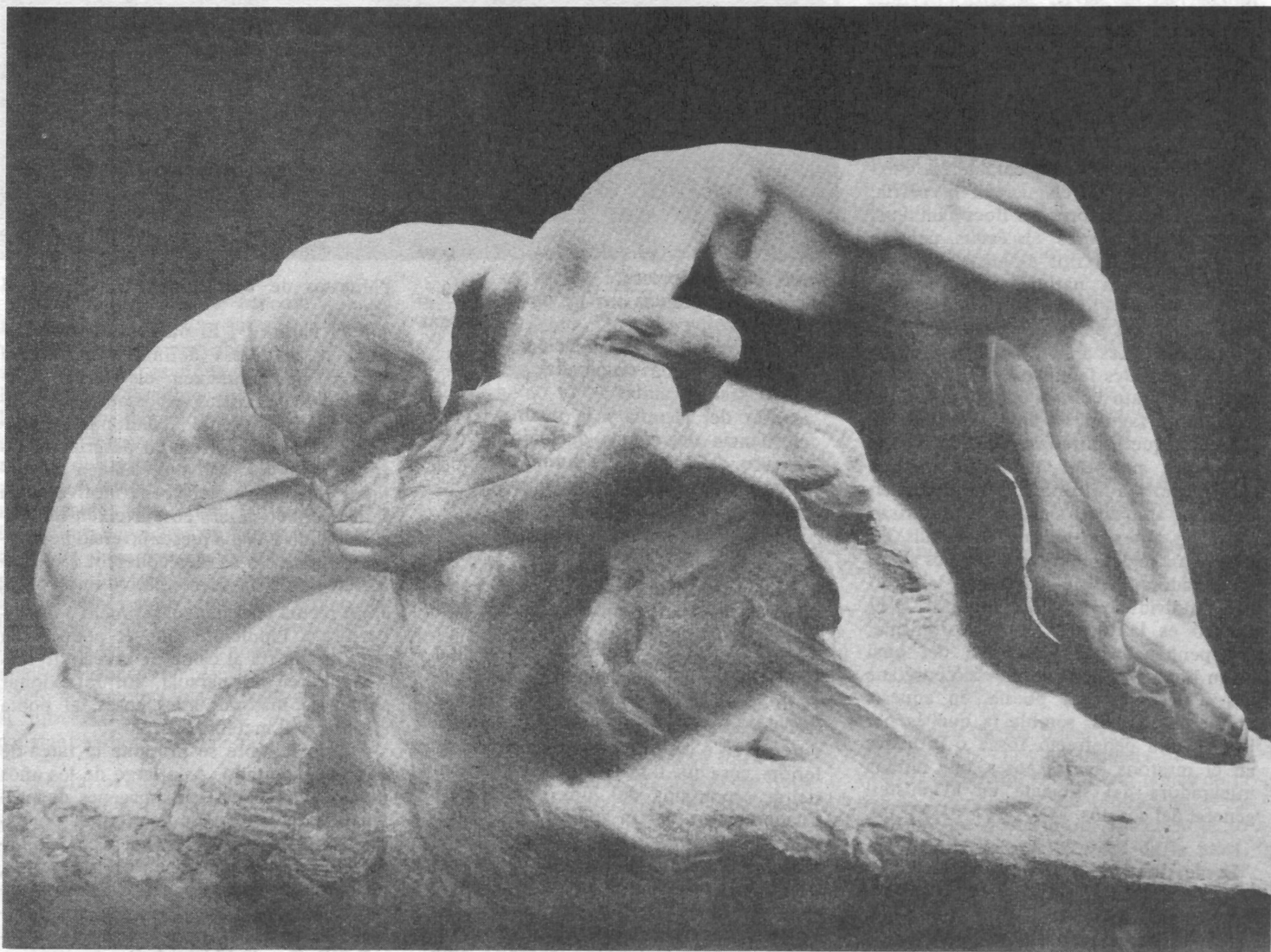
Un seient espera
del meu just davant.
El seu abans era,
el nostre un instant.
Cadira senyada
amb un floc joliu,
tota resignada,
com ací em teniu!

CONTE D'AMOR (II)

de Jean MORÉAS

Jo vull una amor plena de sanglots i de
plants,
una pàl·lida amor coronada de roses
que la pluja exornava de bells colors
minvants.
Jo vull una amor plena de sanglots i de
plants.

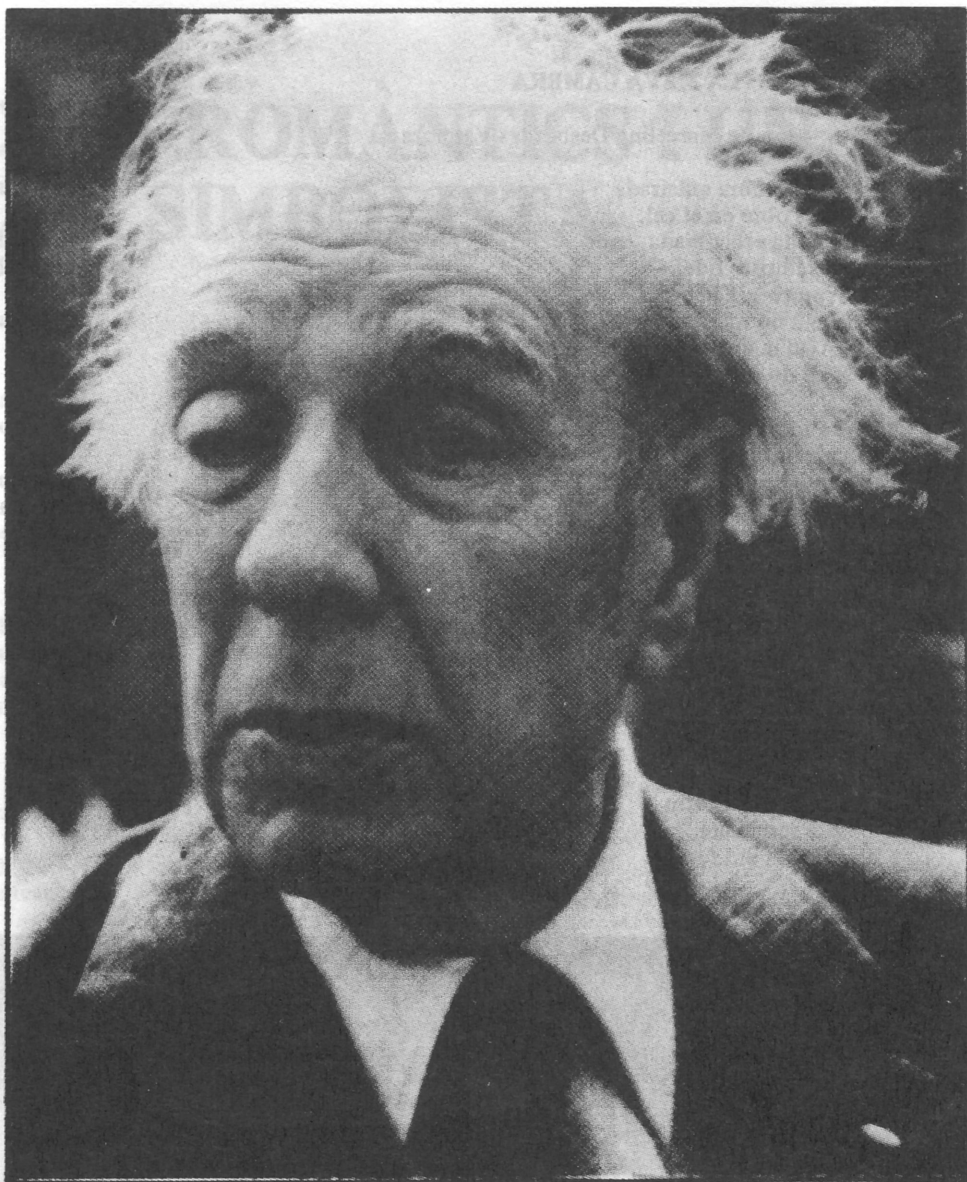
Jo vull un amor trist com tardoral celatge,
una amor com un bosc sembrat de teixos
altius
on el com malencònic ressona pel ribatge.
Jo vull un amor trist com tardoral celatge,
fet de recances lentes i de besos furtius.

Auguste Rodin: El Bes

La cifra, el darrer llibre publicat per Borges, completa i enriqueix la seva ja extensa producció poètica, i segueix la línia temàtica i formal iniciada amb la publicació de **El hacedor** (1960) i **El otro, el mismo** (1936-1964). En el conjunt, no hi ha res que sigui nou, però això no vol dir que Borges es repeteixi fastigosament. Si bé tots els jocs, les obsessions, les imatges, pertanyen al repertori dels seus llibres anteriors, cada nou tractament que hi dóna és una variació en profunditat o, si més no, un assaig de combinació de matisos: en qualsevol cas, poesia. Així, el llibre ratifica la unitat essencial de l'obra poètica —de l'obra total— de Borges. Des del llunyà **Fervor de Buenos Aires** (1923) fins a l'actualitat, per sota de les anècdotes, de les actituds, la persecució de l'eternitat, batega la literària impotència de no haver pogut ser els seus avantpassats, Borwning, Witman, els herois mífics o els guerrers històrics, els homes d'espasa i acció. Com en Baroja, la nostàlgia de l'acció impossible dóna cor a la celebració, al viatge imaginari a l'encalç de l'aventura i el bèl·lic esforç.

“Desde uno de tus patios haber
las antiguas estrellas,
desde el banco de sombra haber

esas luces dispersas
que mi ignorancia no ha aprendido
a nombrar
ni a ordenar en constelaciones
haber sentido el círculo del agua
en el secreto aljibe
el olor del jazmín y la madre selva,
el silencio del pájaro dormido,
el arco del zaguán, la humedad
— esas cosas, acaso, son el poema ”—.

Luna de enfrente (1925) i Cuaderno San Martín (1929), encara que diferents entre si, continuen en la línia de cant d'amor a Buenos Aires. En el primer, del qual Borges diu que "**olvidadizo de que ya lo era quise ser argentino**", un tipisme verbal i una celebració retòrica de l'urbs s'afegeixen a les actituds sentimentals anteriors, cosa que li resta fondària i l'autenticitat espontània del llibre anterior. A **Cuaderno San Martín** apareix una actitud més intel·lectualista que, sense evitar el sentimentalisme i l'excés verbal, es fa poesia mítica de la ciutat, dels seus orígens i de la seva essència. Borges salva del llibre el poema "**La noche que en el Sur lo velaron**", un dels més acceptables, amb

El hacedor i El otro, el mismo estableix la maduresa definitiva en la seva poesia: aprofundeixen els temes existencials i metafísics esbossats en els llibres anteriors, sense abandonar l'arrelament a Buenos Aires. La descripció, les enumeracions abundants, canvien radicalment llur funció: si abans motivaven la reflexió poètica, ara en parteixen i la matisen. Amb l'ús d'aquesta inversió l'escriptura simbolista és més coherent i es converteix, amb la seva relativa imprecisió, en el recurs clau del suggeriment i de l'obertura a l'indicible, que el poeta situa com una porta al camp de la realitat, inabastable en la paraula. En reflexionar sobre les històries i les coses, el poeta s'escriu a ell mateix:

“Un hombre se propone la tarea de dibujar el mundo. A lo largo de los años puebla un espacio con imágenes de provincias, de reinos, de montañas, de bahías, de naves, de islas, de peces, de habitaciones, de instrumentos, de astros, de caballos y de personas. Poco antes de morir, descubre que ese paciente laberinto de líneas traza la imagen de su cara” (“Epílogo”, El hacedor).

Els motius de *El hacedor* són el temps com a mesura subjectiva creada per la vida, el temps objectiu, on tot és simultani i on es dona tota recurrència i tot atzar, l'elucubració sobre el somni i la mort, la complexitat de la contingència, la "mise en abîme, l'obsessionant misteri del mirall. Borges conjuga aquest romàntic busseig en el misteri amb la nostàlgia de l'edat antiga dels mites, i amb la seguretat idealista de l'etern retorn pitagòric i els arquetipus de plató. Tots els poemes són variacions sobre aquesta actitud vital i contradictòria, reaccionària i sistemàtica alhora, des de la qual Borges converteix en metafísics qualsevol imatge, qualsevol anècdota. Al final del volum, "Arte poética" és una variació més sobre el procés de l'escriptura, tema també constant en la seva obra:

"Mirar el río hecho de tiempo y agua
Y recordar que el tiempo es otro río,
Saber que nos perdemos como el río
Y que los rostros pasan como el agua.

Sentir que la vigilia es otro sueño
Que sueña no soñar y que la muerte
Que teme nuestra carne es esa muerte
De cada noche, que se llama sueño.

Ver en el día o en el año un símbolo
De los días del hombre y de sus años
Convertir el ultraje de los años
En una música, un rumor y un
símbolo.

Ver en la muerte el sueño, en el
ocaso

Un triste oro, tal es la poesía
Que es inmortal y pobre. La poesía
Vuelve como la aurora y el ocaso.

A veces en las tardes una cara
Nos mira desde el fondo de un
espejo;
El arte debe ser como ese espejo
Que nos revela nuestra propia cara.

Cuentan que Ulises, harto de
prodigios,
Lloró de amor al divisar su Ítaca
Verde y humilde. El arte es esa Ítaca
De verde eternidad, no de prodigios.

También es como el río interminable
Que pasa y queda y es cristal de un
mismo
Heráclito inconstante, que es el
mismo
Y es otro, como el río interminable.

El otro, el mismo, compost entre 1936 i 1964, és un llibre complex a causa de la diversitat de matisos sobre els temes assenyalats abans. És el llibre preferit de Borges, i penso que amb raó. També el més extens. Als temes centrals de *El hacedor* s'afegeixen, en dialèctica amb el mite i el nihilisme, els de l'ètica i el senyisme. Reminiscències dels estoics i de Quevedo, elogi de la mediocritat poètica o menyspreu de la glòria:

"Entre los asfodelos de la sombra, tu
vana sombra
Pensarás que los dioses han sido
avaros.

Pero los días son una red de triviales
miserias,
¿Y habrá suerte mejor que la ceniza
de que está hecho el olvido"?.
"A un poeta menor de la Antología".

Després de *Para las seis cuerdas* (1965), conjunt de "milongas" tradicionals, els llibres publicats per Borges són variacions sobre els temes i les tècniques de *El hacedor* i *El otro, el mismo*. A *Elogio de la sombra* (1969), aprofundint el tema del menyspreu de la fama, conseqüent amb la seva visió del temps com oblit —"Otros se jactan de las páginas que han escrito, / a mí me enorgullecen las que he leído"—, el poeta introdueix el tema de la vellesa i de l'acabament. La ceguesa com a retorn dolç a l'ombra, el despreniment de les coses, que "durarán más allá de nuestro olvido, / no sabrán nunca que nos hemos ido", l'apropament a la possibilitat de comprendre el món des de la mort:

"La vejez (tal es el nombre que los
otros dan)
puede ser el tiempo de nuestra dicha.
El animal ha muerto o casi ha muerto
Quedan el hombre y su alma. (...)

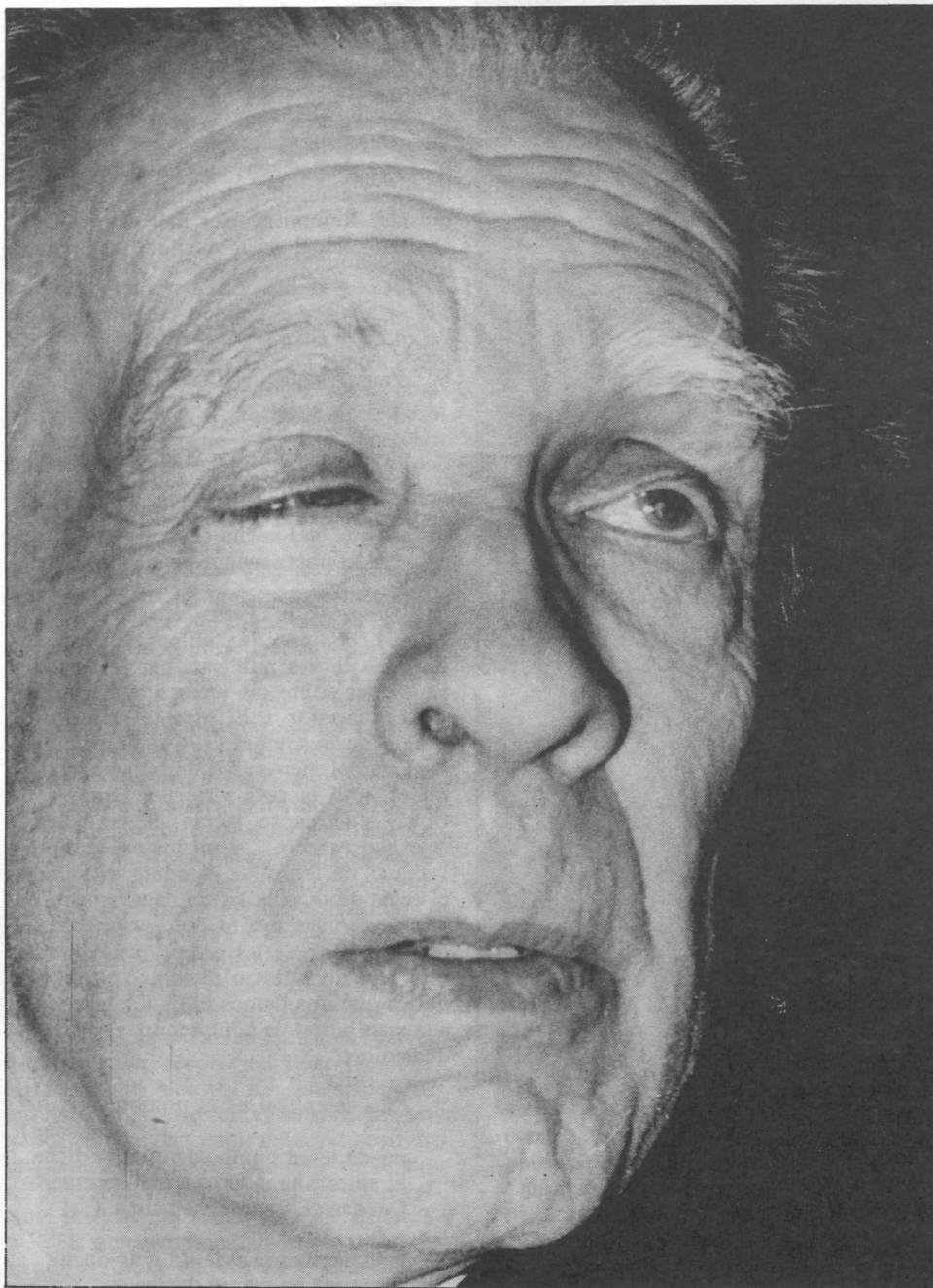
Esta penumbra es lenta y no duele;
fluye por un manso declive
y se parece a la eternidad (...)

Todo esto debería aterrorizarme,
pero es una dulzura, un regreso. (...)

Ahora puedo olvidar. Llego a mi
centro,
a mi álgebra y mi clave,
a mi espejo.
Pronto sabré quién soy.

("Elogio de la sombra")

El oro de los tigres (1927), *La rosa profunda* (1975) i *La moneda de hierro* (1976) desenvolupen aquests temes de la vellesa, augmenten les referències i els homenatges a escriptors i eleven el to intel·lectualista. La tragèdia de la mort, obsessiva, potencia la nostàlgia de l'edat antiga. El nihilisme és la clau del menyspreu de la glòria en aquests versos de Borges. L'actitud que s'hi repeteix, incorporant el tema de la ceguesa, és una

cosa així com l'exorcisme de l'angoixa de veure el lent camí de la seva identitat cap a la dissolució. En la mirada buida de l'home Borges, la foscor de les imatges: "Sólo puedo ver las pesadillas". Els ulls de la imaginació recorden els perills i els colors, però s'enfronten a miralls buits. El símbol misteriós del mirall torna a agafar importància en els poemes d'aquests anys:

"El hecho de no verte y de saberte
Te agrega horror, cosa de magia que
Multiplicar la cifra de las cosas
Que somos y que abarcan nuestra
Cuando esté muerto copiarás a otro
Y luego a otro, a otro, a otro, a otro..."

("Espejo")

Entre *La moneda de hierro* i *La cifra* hi ha cinc anys que semblen haver assemenat l'ombrívola mirada interior de Borges. Horitzons més amplis, presència més gran de la reflexió metafísica sobre l'home, la vida, el coneixement, el temps, el cosmos. Al pròleg, Borges declara que des de l'intel·lectualisme cerca una via mitjana entre aquest i la poesia verbalista. "El cómplice" és una nova variació sobre la figura del poeta, i hi aprofundeix el caràcter maleït del faedor de versos:

"Debo justificar lo que me hiere.
No importa mi ventura o mi
Soy el poeta."

El llenguatge, la poesia, només és una part de l'home, que no el redimeix perquè no hi ha redempció ("El ápice"). Per l'home Borges, l'escriptura és una actitud

resignada de poeta menor, amb anhels d'eternitat i de saber no realitzats ("Aquel"). Aquesta nostàlgia d'un passat inexistent agafa cos en la remembrança de Buenos Aires ("Elegía"). La ceguesa real, sense el dramatisme dels llibres anteriors, augmenta la consciència que ni el coneixement sensorial ni l'intel·lectual no assoleixen l'essència del cosmos. La major part dels poemes, a part algun de caràcter anecdòtic o tradicional, com la "Milonga de Juan Muraña", se centren en les grans qüestions del poeta: la contingència, la identitat, el coneixement, el seu lloc en el cosmos. Si el temps només es una coordenada humana subjectiva, la història no existeix o és l'eternitat. Les èpoques, les cultures, els mites, s'amalgamen en l'acronia i tot forma un sistema tancat el coneixement del qual queda fora de les possibilitats de l'home. L'home només intueix ("Haiku") que "la forma del tiempo es la del círculo o que las cosas responden a sus arquetipos" ("Las dos catedrales", "Himno", "La dicha", "Blake", "La trama", "Correr o ser", "El go", etc.); davant aquesta evidència, el poeta invoca un amarg estoïcisme o l'humil exemple vitalista del sintoisme:

"Cuando nos anonada la desdicha,
durante un segundo nos salvan
las aventuras ínfimas
de la atención o de la memoria:
el sabor de una fruta, el sabor del
agua,
esa cara que un sueño nos devuelve,
los primeros jazmines de noviembre,
el anhelo infinito de la brújula,
un libro que creíamos perdido,
el pulso de un hexámetro,
la breve llave que nos habrá una casa,
el olor de una biblioteca o del
sándalo,
el nombre antiguo de una calle,
los colores de un mapa,
una etimología imprevista,
la lisura de la uña limada,
la fecha que buscábamos,
contar las doce campanadas oscuras,
un brusco dolor físico.
Ocho millones son las divinidades
del Shinto
que viajan por la tierra, secretas.
Estos modestos númenes nos tocan,
nos tocan y nos dejan."

("Shinto")

Malgrat aquesta breu i escassa consolació, l'Univers tancat persisteix negativament. És, sens dubte, fruit d'una ideologia metafísica el mateix plantejament inicial de la qual, ja en el primer Borges, deixa tancat el pas a qualsevol dinamisme o a qualsevol esperança. Si el món és contingent, inabastable, inabastable i aliè d'alguna manera, els homes són només una broma d'algú, paraules. O Déu o el Temps sencer. És la tremenda trampa del coneixement metafísic. O potser Borges és un vident.

PARLAR AMB "ACCENT"

El concepte "accent", fora aquells casos en què significa Accent d'intensitat, o accent melòdic, primer i principal sentit com figura als diccionaris de terminologia lingüística¹ sembla ésser que no és un terme tècnic i, en el millor dels casos, té un significat molt ambigu.

Els mateixos lingüistes solen transcriure quasi sempre "accent", entre cometes, per a referir-se al que, en certs contextos, s'anomena "accent estranger", o aquelles característiques, bàsicament fonètiques, que creen un efecte auditiu que permet identificar un parlant com a membre d'un determinat País, comarca, poble, o usuari d'aquell idioma o dialecte local.

Generalment es tracta de característiques que, segons el punt de comparació, el parlant mig pot discriminar encara que tenguí grans dificultats per a descriure-les, si no és amb criteris científics de classificació:

- "No l'havia vist mai, però p'es xerrar vaig veure que era de Maó..."
- "Parlava molt bé en castellà, perfecte, però se li notava que era anglès".

En el cas d'un parlant bilingüe es tractaria, possiblement, d'un indicador sociolingüístic fruit d'una interferència, mínima si voleu, de dos sistemes.

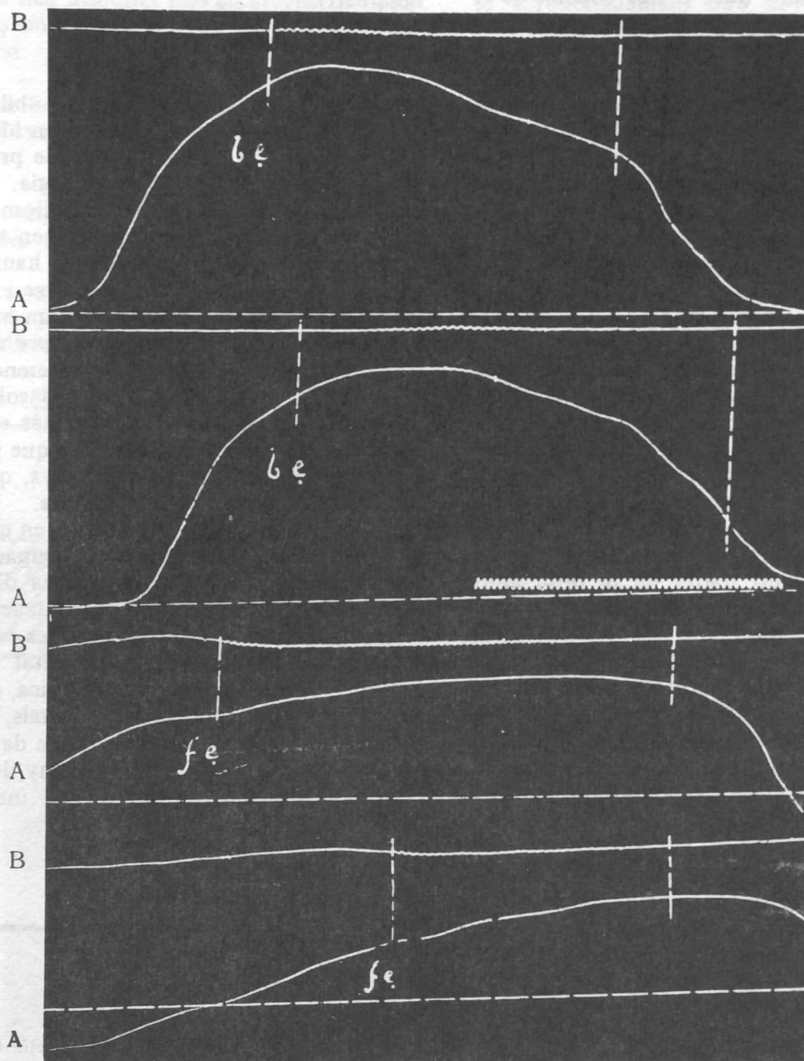
J. Roca Pons, per exemple, escriu: "El conjunto de los diversos elementos del sonido (tono, timbre, cantidad, intensidad) combinados de un modo especial en cada idioma constituyen el "acento"²

O Tomás Navarro Tomás en dir que: "La entonació és elemento más activo e importante entre los factores que integran la compleja naturaleza del "acento" de cada lengua"³.

I, encara, Badia i Margarit: "... amb el mateix esforç una persona adquireix millor i amb més rapidesa que una altra l'"accent" d'una llengua forastera"⁴.

Els exemples es podrien multiplicar sense massa feina. Tot fa pensar que els lingüistes, i altres escriptors no especialitzats, han convingut en l'ús d'un terme vagament definit i, tanmateix, útil. I, no obstant, la imprecisió hi és per poc que n'observem l'ús quotidià:

- 1) "X parla castellà amb un fort accent català" (= X trasllada hàbits de la llengua pròpia al castellà, i això és visible, se li nota).
- 2) "X parla anglès amb un bon accent" (= parla com un vertader anglès i no se li coneix l'idioma d'origen).

be-be, fe-fe

3) "X parla castellà sense accent" (= un castellà d'enlloc, indeterminable, illocalitzable...)

Un altre tema és el paper que tot això té en l'acte concret de la comunicació verbal. Si admetem que "accent" fa referència a trets no funcionals (variants al·lofòniques, ritme i ordre de frase, i en certs casos l'entonació)⁵ que no tenen a veure amb criteris de correcció fonològica, lèxica, sintàctica, etc., podem demanar-nos ¿quina és la importància d'articular - l - alveolar parlant en castellà? (evitant la - l - amb punt d'articulació dental, que tant ens identifica com a catalanoparlants) ¿o de temptar les - rr -

uvulars si parlem en francès?

En el nostre cas català, amb un bilingüisme creixent i encara ara molt desordenat, em sembla que molta gent parla castellà amb criteris de correcció normativa (en el sentit de Coseriu, norma "allò que sol ésser") discutibles i absolutament respectables; així, per exemple, amb l'aspiració de parlar amb un bon "accent" s'esforcen en la pronúncia de les - l - o, fins i tot, practiquen el ieisme ("cabayo", "caye"... i, a vegades, no han reparat, ni d'aprop, els enllaços fonètics propis del castellà o el feix de valors gramaticals-contrastius o emotius de l'entonació, distints en un i altre idioma (en el cas de l'entonació, la comparació sistemàtica no sé si és encara possible, si és cert que els

estudis d'entonació són una de les grans llacunes de la lingüística catalana) ⁶.

Moltes vegades m'he demanat pel sentit de parlar amb un bon "accent", atès l'esforç que generalment suposa en l'ús d'una segona llengua. He observat persones cultes, entre nosaltres, que amb la pretensió de pronunciar un castellà amb perfecció d'"accent" realitzen esforços titànics, parlant amb una tensió articulatòria que, fàcilment, refluixarien —i desbaratarien— dues o tres copetes de vi dolç; el resultat sol ésser un castellà rígid i afectat. A l'altra punta d'aquests, el Sr. Pi i Sunyer, l'orador imperturbable d'Esquerra Republicana de Catalunya al Parlament de Madrid, no té aquests problemes i, fin i tot, és possible que l'exhibició d'un fort "accent" català sigui un petit acte d'afirmació; com allò de "**Con Luzil, qué diferencia!**" és un acte d'identificació.

En el cas d'un segon idioma estranger la cosa pot ésser més complexa. D'entrada, les motivacions per a l'aprenentatge són molt diverses i, per tant, també l'adquisició d'un bon "accent". És evident que no són les mateixes les necessitats d'un espia internacional que les d'un comerciant exportador de pollastres, ben segur que aquest darrer en té prou amb mastegar el lèxic reduït i específic dels animals de ploma.

"Los soldados norteamericanos que seguían durante la guerra los cursos intensivos del Army Service Training Program trabajaban sin descanso (...) la perfección de su acento iba a convertirse, estando en un país extranjero, en un problema de vida o muerte" ⁷.

(7).

Majoritàriament comanden raons utilitàries que han convertit l'estudiar idiomes, expressió ja tòpica, en un simple "fer-se entendre" que simbolitza aquest "basic english" de 830 paraules, creat per Ogden i Richards el 1930. Poques vegades acostar-se a un idioma distint del propi és aprendre una estructura per a entendre una cultura.

Val la pena, però, de fixar-se en la pronúncia d'alguns idiomes estrangers. Sovint és desproporcionada l'atenció a aspectes marginals (per a molta gent, quan es parla anglès és imprescindible articular les oclusives t/d com a alveolars, amb un efecte explosiu característic, la qual cosa sol funcionar com un miratge de competència lingüística) mentre fets d'estructura de gran importància passen desapercebuts. Fixau-vos en els locutors de RTVE, tots ells us pronunciaran Ronald Reagan amb les —erres— retroflexes ("inverted" —r—) més o menys genuïnes, o Miterrand amb les —erres— com a fricativa uvular sonora (graisseyée), variants lliures en els dos casos, i al mateix temps són incapaces d'articular els fonemes, distintius per definició, de Jordi Pujol o Roca Junyent, nom aquest darrer que es pot sentir en una dotzena de versions. (La pronúncia dels noms propis estrangers

és un petit tema, prou interessant, que toca marginalment el que tractam aquí. Ningú ha convençut a ningú defensar una pronúncia ortogràfica de Shakespeare, Goethe, Kirk Douglas, etc. i, en canvi, una pronúncia correcta, sense "accent" pot resultar pedant. Allò més comú sol ésser, en aquests casos, la convenció d'una pronúncia aproximada i absurda, del tipus "Xèspir", en referir-nos al gran dramaturg anglès. Crec que és un tema obert).

Sembla que en un i altre cas —bil·lingüisme i/o aprenentatge d'un segon idioma estranger— hi ha una qüestió de prioritats i, en definitiva, una pedagogia. La comparació sistemàtica de dos idiomes, sobre la base de l'idioma propi ben adquirit o en fase de consolidació hauria d'escalonar els nivells d'aprenentatge i situar, en tot cas, la consecució d'un bon "accent" en una perspectiva sempre desitjable però no precisament primerenca. Els déficits d'aquesta comparació solen ésser encara enormes als nivells més elementals: costa molt de vèncer allò que De Saussure combatia fa seixanta anys, que una llengua no és una nomenclatura.

Dins l'àrea catalana vivim dies en què és fonamental i prioritària la preocupació per l'extensió de la nostra llengua dins àmbits guanyats per la castellanització, en uns moments en què es donen les condicions de recobriment. La qualitat de l'idioma, identitat, fonològica, lèxica, estàndard/dialectes, continguts culturals, ha passat —sembla— a un segon terme de la vida pública, i confiada al bon seny dels professors que des de les escoles, insti-

tuts, universitats, crearan una nova generació de catalanoparlants; en realitat, són moviments paral·lels.

Sovint, però, salta el problema en termes clarament insuficients, permeteu-me l'anècdota. Fa uns mesos Na Mª Aurèlia Campany es trobava a Ciutadella, i jo em trobava entre la tertúlia que ella presidia, era el capvespre de St. Joan. Entre glop i glopada Na Mª Aurèlia va comentar la "desgràcia" de tenir una neboda que parlava català amb "accent" xava, més que emprant formes específiques, ella la imitava exagerant les —l— castellanes i l'apitxament de clara ascendència castellanoparlant. Prenc l'anècdota per pretext, el problema de qualitat no és aquest, o no ho és ara. És molt possible que la normalització del català dins determinades àrees tradicionals castellanoparlants passi en el futur per una mena de "degradació" i contaminació fonètica tot salvant una correcció estrictament fonològica. Més de dos creuen que en aquest punt els demògrafs, i no els filòlegs, tenen la paraula.

Em referia a unes prioritats que són evidents per quotidianes. Em permetré d'afegir-ne dues:

a) Avançar en la proposta d'una fonologia estàndard, apta per a propis i estranys. Encara ara, llengua estàndard és, en la pràctica, sinònim de Llengua literària, escrita.

b) ser rigorosos en l'ús públic oral de l'idioma (locutors, actors, conferencians) quan una situació concreta, a través d'un individu concret, esdevé i és vista com a model de llengua.

Crec que moltes altres coses són problemes més complexos i incerts.

NOTES:

- (1) F. LAZARO CARRETER, *Diccionario de Términos Filológicos*, p. 22
- (2) J. ROCA PONS, *Introducción a la Gramática*, p. 44
- (3) T. NAVARRO TOMAS, *Manual de Entonación Española*, p. 8
- (4) A. M. BADIA I MARGARIT, *Llengua i Cultura als Països Catalans*, p. 150
- (5) E. SAPIR (*El lenguaje*, p. 52) parla de: "acento misterioso, difícil de precisar, que todos sentimos de una manera vaga..."
- (6) A. tall d'exemple; ni Ramon Cavaller ni Alan Yates (*Teach yourself books*), autors de textos catalans per a estrangers, dediquen una sola línia a l'entonació.
- (7) *El lenguaje y los grupos humanos*, obra col·lectiva. Buenos Aires 1976.

AU, IDÒ! A COL.LECCIONAR S'HA DIT!

SA DE CA S'ESCOLÀ
SA DE CAS PATI
SA DE CAN FLOQUET

Res de nou direm aquí del tema dels "mals noms" que no sapiguem ja tots, perquè és la nostra realitat que ens envolta. Però bé, mirarem de dir-ho d'una altra manera. A veure què surt.

Per començar, mesurarem els malnoms (M-N), aquestes eines que ens serveixen per identificar i individualitzar les persones fora perill d'equivocació i ho farem fent-los passar pel sedàs de la VARIACIO (Commutació, alternança, pas brusc) i la DIVERSITAT (distribució complementària, contrast establert).

En el moment actual podem distingir tres etapes de la vigència dels M-N que corresponen a tres estadis diferents amb la seva pròpia distribució respectiva.

parlant dels dos estadis: el (B) el manté la generació dels padrins i dels pares: el (C) l'introdueix la gent jove, que són els que han assimilat més els efectes que provoquen les innovacions dins la seva comunitat:

— l'ensenyament actual que és més massificat i despersonalitzador no facilita l'ús dels M-N entre els alumnes

— augment de la gent de fora que no s'acosta, ni s'introdueix dins el camp dels M-N,

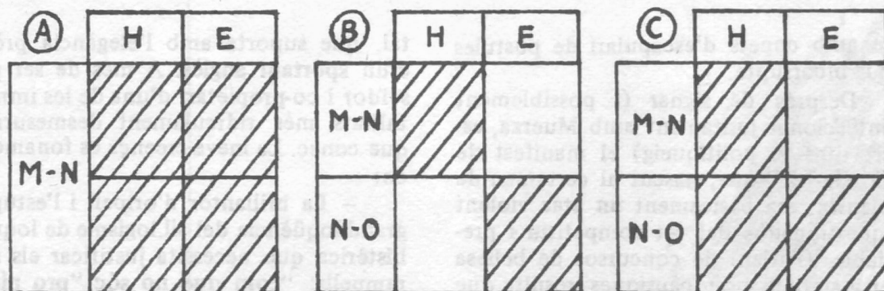
— difusió de tota una altra cultura forastera que reemplaça la pròpia i que té conseqüències immediates en la comunicació ambiental,

— etc.

Un exemple il·lustrador l'ofereixen aquests dos casos: Sineu, 3.000 habitants, té aproximadament 530 M-N; Alcúdia, 5.000 habitants, en conserva uns 250. Com més fortes són les pressions abans esmentades, més es detecten els símptomes, les conseqüències.

Amb tot això s'ha de constatar un perjudici social que ajuda a activar el pas: és la utilització dels M-N, per part de la gent jove, com a despectiu; "no fa fi", és "bast". Part d'aquesta gent té com a norma d'ús l'estadi (D), que si extrapolam la línia progressiva dels tres estadis cap a un quart (D) el podem endevinar sense gaire esforç la utilització total dels N-O i la desaparició dels M-N. Si ens hi fixam, és la mateixa distribució de l'estadi (A) però al revés; sí, hi ha una diferència notable, la SUBSTITUCIÓ dels M-N pels N-O, que implica l'EXTINCIÓ dels M-N.

I ara que hi pensam, no deu esser símptoma d'algun procés, el cas dels M-N?, per ventura té connexió amb la cultura a la qual pertany, o no? No, no, ja sé què ens recorda això; Sí, l'esquema em sona, ja l'havíem vist. I si no ens erram era un tal Aracil que ho aplicava al català. Això si no ho recordam malament, pot esser?.

- A abans del segle XVII
B Segle XVII (disposicions borbòniques)
C ara
M-N malnoms
N-O noms oficials, del registre.
H ocasions ordinàries (quotidianes)
E ocasions especials (oficials)
Observacions a fer:

A — Hi ha un ús exclusiu del M-N en totes les ocasions, en tots els àmbits.

B — La distribució complementària que s'observa al gràfic correspon a ocasions complementàries (H-E); és a dir, a situacions diferents corresponen usos diferents. Això és una mostra del que entenem per DIVERSITAT.

C — Aquest estadi reflecteix la introducció de la VERITAT en els àmbits de "H" únicament, perquè permet la utilització alternativa de M-N, N-O i es manté la DIVERSITAT a "E" (les ocasions oficials i les persones amb professió especial, amb reconeixement oficial, que se'ls suposa certa "autoritat" del poder que no transmeten, que sols en fan un ús de cara als altres: "metges", "capellans", etc., continuen tenint únicament, per regla general, com a eina d'identificació els seus llinatges).

Així, N-O alterna dins el mateix camp (H) els àmbits d'ús que a l'estadi (B) eren exclusius de M-N.

L'actualitat ens demostra que l'estadi (B) disminueix i (C) augmenta progressivament. Aquest pas s'està fent i ara s'observa la coexistència dins la comunitat

SALUTACIÓ I COMIAT ALS GARRINS QUE S'AGOTNEN RERA LA PESTILÈNCIA DE LES PRÒPIES CASCÀRRIES TOT INTENTANT ODORAR I LLAVIEJAR PALOMIDA D'ALTRI.

Escritet destinat a precisar, amb la més cristiana intenció i absoluta acòlia, alguns ataquets propis del menstru i, per tant, mereixedors d'indulgència. La doctrina ho recomana: siau pacients amb els fills de puta que intenten ficar-vos la ploma dins l'ull, perquè vostre serà el regne dels cecs... del tercer ull. Això no obstant, em crec amb el deure d'aclarir als meus amatents lectors, que em consta que són pocs però ho compensen tributant-me un odi intens i ardent que sincerament no meresc, alguns punts obscurs, com cagallons de carbonada, buidats a aquestes mateixes pàgines de "Latitud-39". Es tracta, doncs, d'unes lleugeres puntualitzacions i no d'una anàlisi puix em sembla irreverent amanyagar matèries divines: esputs, fleumes o diarrees vàries.

1.- LUCAS (de) OSUA.- Es de rigor i em complau començar per l'única afirmació que compartesc del llarg escrit —seria més exacte incontinència de matèries fecals alvines i frustratòries en procés de putrefacció— d'Osua quan manifesta: "no vomito a hores fixes". Ho accept i comprenc, car en aquests casos és pràcticament impossible ésser causa i efecte. Lucas de Osua és un vòmit i prou. Aclarida aquesta qüestió inicial, (era de caballeros), ara, com solem dir, penetrem les flaccideses:

a) Sota el nom Lucas de Osua s'hi amaga el pseudònim MIGUEL ANGEL FEMENIAS que recordem-ho, participà en alguns esdeveniments plàstics de la dècada passada, entre ells ART POBRE, ENSENYA 1 i CRIADA - 74 i que, sobtadament, desertà "per tenir els plantejaments molt clars". (Aquí Femenias utilitza la "tècnica de la infàmia" (Goebbels) que tan bé coneix: diu dues mentides perquè discutim quina és veritat. Femenias no ha tengut mai cap plantejament i molt manco clarividència, a no ser la del seu fracàs). Per aclarir aquesta qüestió d'una vegada per totes, vull referir-me a un fet significatiu i aclaridor del tarannà falsari d'aquesta mongeta que intenta provocar-

me amb copets d'escapulari de pústules de la incorrupta.

Després de signar (i possiblement confeccionar juntament amb Muerza, esvaït dins el politiqueig) el manifest de "Criada-74", que, nascut al certamen de Felanitx, era bàsicament un atac violent i qüestionador del fet competitiu i premiable. (Parlant de concursos de bellesa per a starlets monopàusiques, resulta que un antic membre del grup Criada, Vicenç Torres, acaba de guanyar el títol de Miss principal al IV certamen "Villa de Alaró". Viurem i coses veurem). I, tornant a Femenias i al manifest, sentenciava textualment: "Perquè crec que un dels primers valors vigents que s'han d'esbucar és sa comparació i competició que es produeix dins els certàmens pictòrics" i segueix un poc més avall "...perquè crec que es pot no tenir fe en aquesta experiència però mai s'ha de deixar de tenir-ne en sa "lluïta", és que he organitzat aquesta PRIMERA MANIFESTACIÓ D'ANGOIXA PICTÒRICA que començà en es Felanitx 74 però que s'ha de fer extensiva a altres certàmens illencs tots els anys que faci falta fins que això canviï". Idò mentre signava convocatòries de "lluïta" i jornades d'angoixa, aquest porcellí que té "els plantejaments molt clars" fa la filldeputada de presentar-se, d'amagat dels seus companys, amb traïdoria i premeditació, al 1er Premi de Pintura Jove Joan Miró (Gener 75) i que finalment guanyaren Enric Irueste i Pere Gelabert. Precisament Irueste guanyà el concurs amb una serigrafia d'olor d'Andy, malgrat la seva vinculació amb la Sala Pelaires.

Mentrestant, Femenias, que, com es veu, juga totes les cartes, juntament amb els altres minyons components del grup, presenta la seva criada al certamen que portava el nom d'aquell que volia morir-se amb la paraula merda a la boca i en realitat morirà emmerdat.

b) Malgrat els seus títols, que no pos en dubte, tenc la convicció que Femenias gaudeix d'una magnífica deficiència men-

tal, que suporta amb l'elegància pròpia d'un sportam anglès. A més de ser posseïdor i co-propietari d'una de les immortalitats més ridículament desmesurades que conec. La meua creença es fonamenta en:

— La brillantor d'oripell i l'estúpida grandiloquència del sil·logisme de loqueta histèrica que necessita justificar els seus rampells: "com que no sóc "pro pintar damunt tela", ni "contra pintar damunt tela", he d'optar per ser anti-Maicas".

— L'extraordinària capacitat de síntesi de Femenias per a les respostes m'aclapara. Amb cinc fols a doble espai escrits per encàrrec de qui s'amaga baix el marge de la por, intenta ferir-me el coret trèmul i desflorar cinc línies d'un article que en general trob fluix. Una cosa queda clara: Femenias és encara més dolent escrivint que pintant.

— La immoralitat d'Osua/Femenias no té límits ni mesura. Quan es refereix a les meves cites, diu, justificant les seves, "jo també he volgut utilitzar les seves armes: encara en queden d'aquests que estan follament enamorats de la Igualtat". Gran cabrò, les úniques armes que coneixes són, 1.- Les navalles dels xapers quan fas l'escalètric i 2.- "las cintas de tu pelo" amb les que falgel·les amants crítics. D'altra banda, mai no he llegit cap escrit teu on no utilitzis les citacions, des del teu text al Manifest Criada, on hi és present Ortega y Gasset, fins a la Carpeta, on la teva aportació reflexiva és una frase de J. J. Lebel. Ai, senyor, aquests gorans fan flastomar!

c) Hi ha algunes menuderies al teu "vòmit fastigós" que em permetràs repliqui globalment: Pel que fa a Pollock, Picasso i el Guernica, te contest amb una cita d'Antonio Saura: "Detesto al Guernica porque el espacio que el ha dejado va a ser ocupado por un cuadro todavía más infame de Jackson Pollock". De Darwin no en parla, Saura, però si et refereixes al pare de la teoria de l'evolució, he de confesar-te que sempre he tengut certes reticències, fins i tot com a alternativa a

la concepció de la creació divina que ens ha envergat el clergat. Després de llegir la teva missiva, avalada pels teus títols, matrícules i hòsties, estic en condicions d'acceptar qualsevol teoria evolucionista. Passant a una altra cosa, comprenc que et vulguis conservar immaculat i immarcescible, però jo no vull renunciar a la vida i convertir-me en formol-literari. Em diverteix fins i tot topar-me amb imbecils com tu que em donen excusa pel relax. Dius que el "clan Gafim, Perelló Paradelo, Bauzá y Pizá, etc" està defenestrat. Ara veig que vius a una altra galàxia, car no només segueixen tallant el bacallà des de

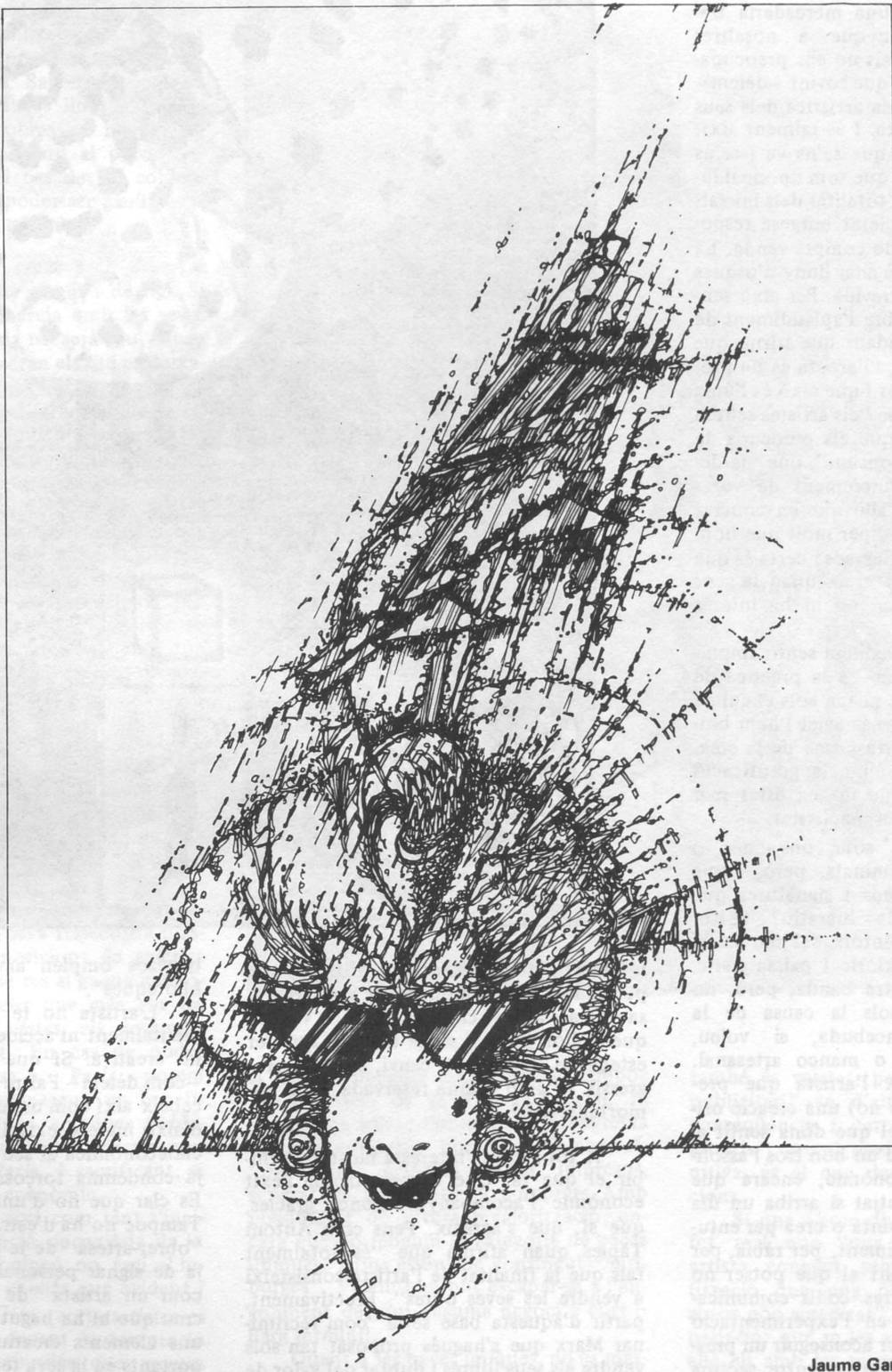
les seves immundes poltrones. Fins i tot el cappare Gaspar Sabater il·lustra la portada del seu esqueix amb una falsificació del xurrer Dionís Bennassar. Finalment, un cop d'atenció als xuetes car Miguel Àngel té mètodes d'extermini prou coneguts, i, sinó, jutjau: "ell (?) és viu, i ben viu, i a dins de l'art només podem matar-lo juntant-lo amb els crítics -incloent-hi els antifranquistes- i els "artistes" i calant-los foc".

Osua/Femenias, només em resta dir-te que ets tan cretí que no trob prou insults per acomiadar-me i restar a l'altura de les circumstàncies. Apa idò, segueix

odorant palomides.

2.- PERE FONT.- Es ben hora que posis els collons damunt la taula i vagis al mac. Ara i aquí, és necessari que, quan hom vol atacar algú, ho faci amb pèls i senyals, noms i dades. Intuec que al teu darrer article **Per un art lliure** vols dir alguna cosa però no goses. Elucubres però no precises. Acuses però no concretes. En definitiva, tens els aglans a la gola. Ah, i no m'afuis més Osuas.

Desembre, 81

Jaume Garcias

L'ART A LA SOCIETAT BURGESA.

Tot de passada fèiem una petita al·lusió a *Per un art lliure* ("Latitud 39", número anterior) als canals de comunicació artística que viabilitzen allò que en exclusiva pot interessar certs emissors: el guany econòmic a base d'una mercaderia traginada. Subratllàvem que a nosaltres aquests tipus de canals no ens preocupaven gaire, ja que més que sovint —dèiem— dubtām de la categoria artística dels seus "productes" en oferta. I és talment així. Però després ocorre que se'ns ve i se'ns diu que anam errats, que som un xic il·lusos perquè gairebé la totalitat dels missatges artístics a la societat burgesa responen a simples raons de compra-venda. La totalitat? No sé si serà anar lluny d'osques una afirmació tan atrevida. Per això sentim discrepar i no rebre l'aplaudiment de la pura demagògia cridaire que afirma que sí, que, per exemple, "l'artista és un productor de mercaderies i que això és l'únic que l'interessa", o que "els artistes senten atracció envers allò que els preocupa de veritat: els llocs de consum", que "la demanda determina l'increment de vocacions" o tal vegada allò que en concret s'afirmà, o sigui, que "per molt que hom parli de vocació, l'única cosa certa és que el nombre de pintors creix quan la gent compra i minva quan no hi ha interès social".

Molts dels qui ens hem sentit impulsats —o ens hi sentim— a la pràctica de l'art no hem omplert ni tan sols el cul de la butxaca, sinó que més aviat l'hem buidada del tot per l'entusiasme de la creació, i en la nostra feina la gratificació econòmica és ver que no ha estat mai l'originadora de la nostra activitat.

¿Que nosaltres som uns més o menys simples innominats, però, i que sí que trobarem noms i signatures que responen a l'interès lucratiu? Potser sobretot entre els pintors del tan sol·licitat costumisme folklòric i paisatgístic. Molts d'ells, per altra banda, però, no dissimulen ni tan sols la causa de la seva activitat, concebuda, si voleu, com un ofici més o manco artesanal. Però llavors sorgeix l'artista que pretén (aconseguint-la o no) una creació original. Generalment el que dóna sentit al seu treball no és ni d'un bon tros l'assoliment de l'èxit econòmic, encara que aquest no sigui rebutjat si arriba un dia qualsevol. L'artista pinta o crea per entusiasme, per entreteniment, per ràbia, per expressar plàsticament el que potser no obtindria amb d'altres codis comunicatius, per investigar en l'experimentació lúdica o qui sap si per aconseguir un prestigi per a ell confortador entre sectors més o menys minoritaris de qualsevulla

intel·lectualitat. Gosariem afirmar que per abastar això darrer molts arribarien a sacrificar altres classes d'èxit. ¿Veritat que millor pobre i sense tenir de què fer estelles si lloreat, en canvi, entre la progressia i "amb pàgina reservada" a la immortalització?

A tot artista l'interessa mostrar, exhibir el que fa. Que després també l'èxit econòmic l'acompanya? Doncs gràcies, que sí, que s'agraeix. Pens com Antoni Tàpies quan afirma que "és totalment fals que la finalitat de l'artista consisteixi a vendre les seves obres". Efectivament, partir d'aquesta base seria "com recriminar Marx que s'hagués proposat tan sols vendre els seus llibres i dubtar del valor de les seves idees pel simple fet que ara els

bugesos omplen amb ells les seves biblioteques".

L'artista no té una missió ni fonamentalment ni accidental especulativa. Sinó creativa. Sí que també pot haver-hi —com dèiem— l'altre artista, el qui es concebeix així com un artesà i que, en funció d'això mateix, exigeixi una correspondència econòmica al seu ofici. Que aquest fet ja condemna forçosament la seva obra? Es clar que no d'una manera necessària. Tampoc no ha d'estranyar-nos que aquest "obrer-artesà" de la plàstica senti la pruja de signar personalment les seves obres com un artista "de veritat", sobretot si creu que hi ha hagut (i qui no s'ho creu?) uns elements creatius més o manco importants en la seva feina.

El problema, hom potser recalqui, ra-

Toni Figuera

GALERIA DE MIRALLS SENSE FONDS

dica en el fet que l'obra artística una vegada enllestida es converteix, vulguis no vulguis, en una peça de mercaderia. Altre cop citem Antoni Tàpies quan ens diu que "¿quina importància pot tenir per a l'artista, per a la societat, que qualcú, una vegada fet el gest i contemplat per aquestes societat, i àdhuc perpetuat de vegades en reproduccions i llibres, s'obstini a convertir-lo en objecte apreciable o menyspreable i l'acumuli a casa seva juntament amb les seves monedes i les seves joies o el llenci als fons?" Per altra banda, "les exposicions en les sales dels marxants privats tenen l'entrada gratuïta. Les reproduccions es multipliquen (...) Els perills que fan que el missatge no arribi al poble no es deuen precisament al destí material de les obres. Sabem que aquest perill ve de molts altres llocs". També ocorre que moltes obres en mans dels rics retornen prest o tard al patrimoni col·lectiu —llevat del cas de les col·leccions privades— per poder ser gaudides a museus d'organismes oficials.

L'artista ha de crear amb llibertat fent tota la feina que pugui i desitgi. Si més endavant es comercia amb les seves creacions, el problema no serà seu, al cap i a la fi. Més idiotes seran els qui es deixaran ensarronar pel "pes" enlluernador de certes firmes que desitjaren adquirir, en lloc de preferir el gaudi d'uns valors estètics que en sales d'exposició hom pugui contemplar. Per als qui assistim amb assiduïtat a sales d'exposició la pintura és totalment una activitat cultural i gratuïta. De cap manera no és una activitat interessada de cara a la inversió o al prestigi social. Que n'hi hagi de preocupats per aquests darrers aspectes, a nosaltres ja deim que no ens preocupa. Allà ells i que esmercin la seva fortuna en el que els plau.

No oblidem, però, que també trobarem compradors —més que res en els estrats de les professions liberals— que adquiriran certes obres pel seu gaudi estètic particular. Seria injusta la generalització i atendre només als compradors que pensen de manera exclusiva en l'activitat inversora.

Sí que sabem que podem trobar artistes que desvien la seva trajectòria plàstica normal per imposicions de galeries que atenen abans que res al guany econòmic. Tornem a repetir que més que les peles, a molts d'artistes els interessa l'èxit, l'aplaudiment. En cas de poder "vendre" a Saragossa o a París —posem per cas— i podent aconseguir un benefici igual o semblant en ambdues poblacions, imaginem que molt d'artistes preferim l'elecció de París. I sacrificant, si cal, part del benefici econòmic.

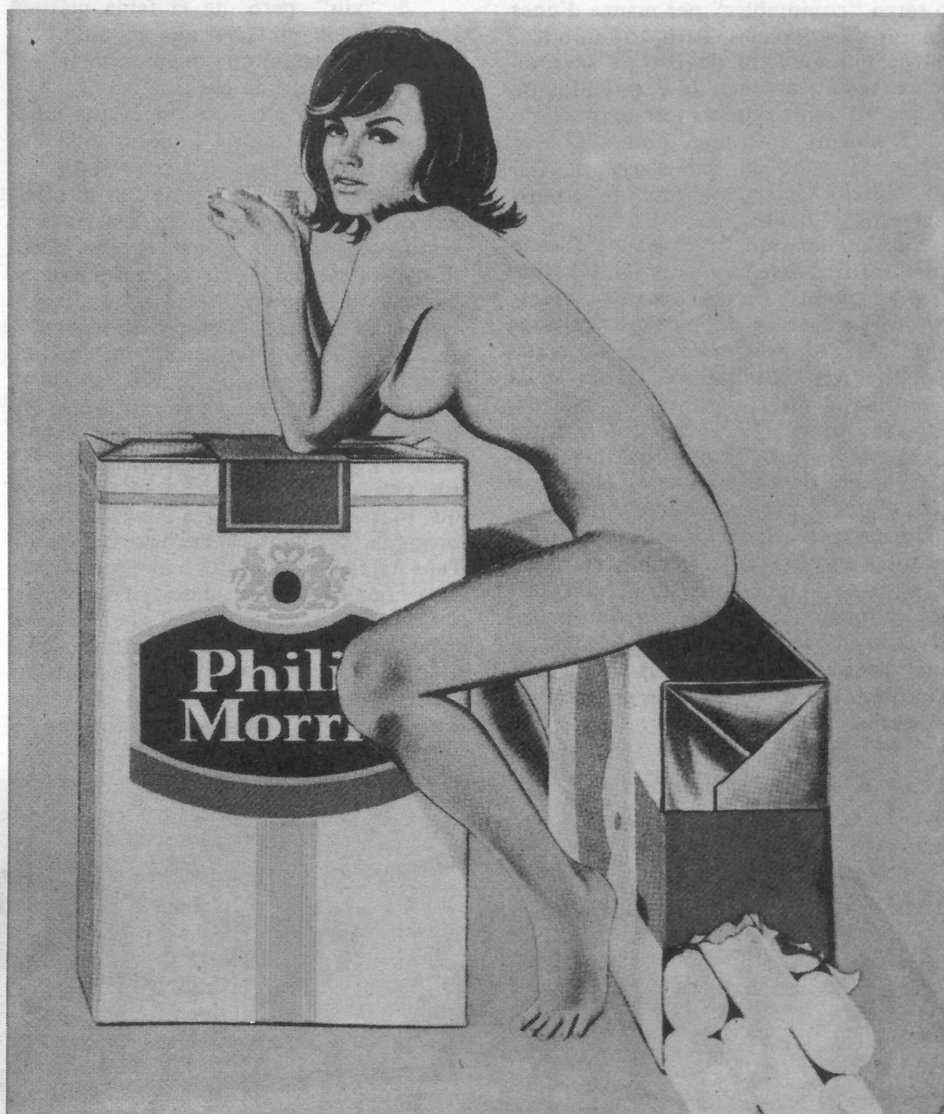
És estrany que així com tant s'incideix en la determinació pecuniària de la creativitat personal, ningú no faci al·lusió al que per a mi és més que evident i constatable, com deiem: certs artistes es senten molt atrets davant la temptació del prestigi entre minories que puguin aclamar la seva feina. L'artista és ambi-

ciós, egocentrista, molt sensible a l'adulació, en la majoria dels casos. I aquí està el gran perill: que també es "vingui", i no al mercat, sinó a les directrius dels qui creu que poden "historitzar" el seu treball.

"Les obres d'art acaben essent peces del sistema", adduirà algú. Com també —afegiríem nosaltres— les obres dels grans arquitectes, enginyers, fotògrafs, i d'un prou llarg etcètera. Fins les realitzacions dels escriptors de qualitat acaben essent material valuós i abellidor. I no en parlem

obres de qualitat, essent com són de "luxe", només poden ser adquirides pels "rics". He vist meravellosos quadres amb preus inferiors a geleres, televisors, transistors, etc., és a dir, al que qualsevol gat posseeix avui dia.

És clar que no negam el fenomenal embolic muntat en torn de l'art! Però al marge de la voluntat del bon artista, en la majoria de casos. És ben cert que s'han bastit muntatges publicitaris que han provocat demandes amb el consegüent augment de cotitzacions. Com

si són de llengües majoritàries!: tampoc no s'escapen de la roda comercial. Ja deiem que àdhuc l'obra de Marx engreixa entitats editorials burgeses. També els "productes" artístics gràfics, impresos, serigrafats, són adquirits, comprats. Amb possibilitat de futura revalorització, encara que no tinguin la categoria de peces úniques. I fins essent de contingut "antiburgès". Vejam què pot escapar-se a l'engoliment del qui ensuma negoci a curt o llarg termini!.

Quant a les peces úniques, no és massa precisa l'afirmació rotunda que les

també és veritat, però, que "el prestigi publicitari" en d'altres ocasions és una conseqüència i derivació d'un "prestigi artístic" que el precedeix i que, en definitiva, és el que determina les acceptacions.

Sí que —com diu Josep Melià— és un fet real que "una obra dolentà d'un artista conegut sempre obté més cotització que una obra magnífica d'un autor poc acreditat". Doncs tornem a repetir-ho: que se les arregli el comprador i allà ell amb les seves intencions finances!

El que se'ns dubte és una llàstima és que el sistema econòmic pugui seleccionar i valorar, a la seva manera, certs missatges artístics. Però, alerta!, perquè no solament el sistema econòmic té l'exclusiva de la selecció. Ja ho comentàvem en una altra oportunitat.

Efectivament, no negarem tampoc que és trist que molts hagin estat ensarronats per la propaganda del sistema econòmic i tan sols hagin valorat de l'art l'aspecte mercaderia-capital mobiliari. Record uns dibuixos meravellosos realitzats per allotets i exposats actualment al costat de la secretaria de l'Escola de Professors d'EGB a Ciutat. Meravellosos, però que passaran desapercebuts per a molts, i no seran "comprables" per manca d'unes signatures cotitzables. Però, tot amb tot, aquells qui apreciïn de l'art la seva dimensió estètica tenen la possibilitat de delectar-se amb aquests dibuixos. I no pas fàcilment aprovaran només el que el sistema estableix que s'accepti. Tan sols els qui estan mancats de criteris s'empesolen l'ham.

Creim —passant a una altra qüestió sense sortir del tema— que vol dir caure dins del simplisme explicar-se els corrents d'avantguarda com a llançament de nous models de consum. Crec que, concretament a l'Art i capitalisme, Josep Melià no acaba d'encertar afirmant, com fa, que la ruptura convencional que força l'avantguarda no és més que una política comercial. En realitat és el comerciant el qui s'aprofita dels corrents avantguardistes per a la renovació del mercat. De tot s'aprofita el negociant, aferrant-se, si cal, a l'emblanquinat. L'avantguardista és qualche cosa distinta a un pesseïter renovador de mercaderies. Obre camins d'expressió. Que llavors sí que se'ls explota? Això són unes altres cinc-centes, i posteriors al fet creatiu.

Arribats en aquest punt, tal vegada hom voldria preguntar-se sobre quina ha d'ésser l'actitud més vàlida de l'artista honest, que treballant al seu gust, veu com prest o tard el que elabora acaba si més no a la botigueta. Pot no preocupar-se'n, d'aquest fet, i ser autònom en la seva creativitat, sobretot si, no "vivint" dels resultats de la seva tasca artística, no té per què supeditar-se a exigències de negoci i a certes galeries específiques. A l'actual societat, encara que és difícil, això és possible. Hom pot treballar despatxant en un comerç, donar classes de física o mecanografiar a una oficina. I també pintar sense fer-ne de la pintura una necessitat de supervivència.

Si "viu", però, de la feina plàstica i aconsegueix pintar el que vol amb tota llibertat, no creim que quedi automàticament "degradat" de pla pel "sou" que se li atorgui. Una altra cosa seria una supeditació a un "patró" que marcàs les seves rutes cratives.

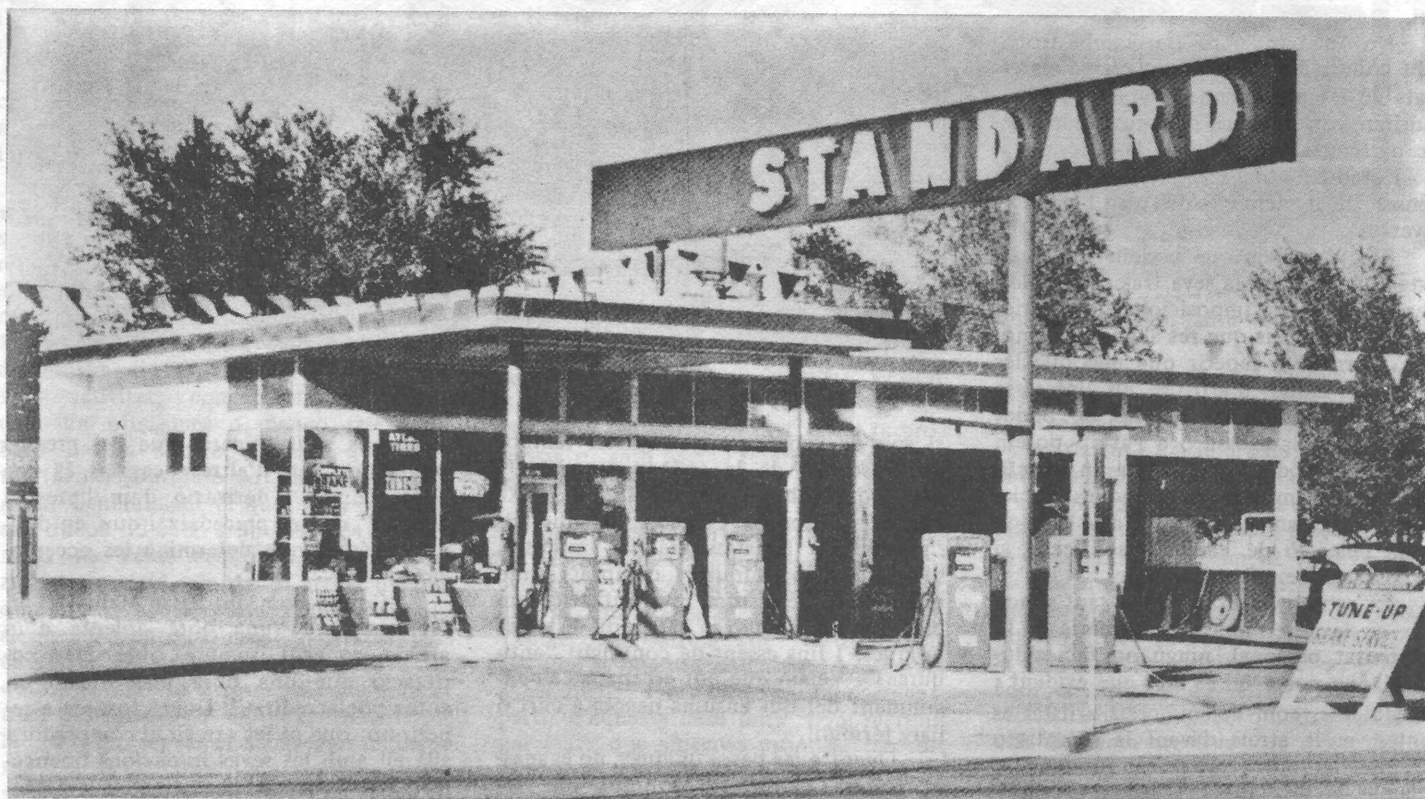
Es per això que no veig clar que calgui exigir la desaparició dels artistes com a grup professional. ¿Quantes obres d'importància coneguda, reconeguda i innegable no s'hauran realitzat per encàrrec? Fins en el muntatge del que no acabi d'agradar hi pot intervenir el geni creatiu. Pens en la història de l'art i no caldria anar gaire lluny per descobrir obres remarcables fetes seguint directrius ideològiques possiblement no compartides del tot pels propis autors. La totalitat dels qui pintaren sants, verges i angelets combregaren d'autèntica devoció religiosa? Pens també en els qui han aprofitat la seva feina plàstica descaradament en funció del mercat. Ja he apuntat que crec que són pocs i llurs resultats majoritàriament no han estat gens plausibles, sobretot des d'una perspectiva ètica. Però estèticament hi ha hagut excepcions de

vàlua innegable. Vegem el polèmic Dalí. O Dostoievski, que escriu en quinze dies i a corre-cuita El jugador per necessitat econòmica. Fins i tot obres "degradables en mercaderia", per tant, poden ser magistrals. En definitiva, crec que és arriscat manifestar-se amb massa precipitació sobre aquest tema, sobretot si és per "condemnar" amb radicalisme des d'òptiques teòriques un poc desvinculades de tot pragmatisme.

I el que pot ser indubtablement perillós —i ara d'això sí que n'estic ben convençut— és un muntatge ideològic que, atacant la tasca de l'artista que corre el perill d'ésser destinada al mercat, arribi a paralitzar el seu treball. Citaré Antoni Tàpies per darrera vegada: "La demagògia s'ha difós tant, que fins ha afectat esperits ben intencionats que, no sabent com eludir aquest final per a ells odiós que podia tenir la seva obra —es refereix al seu destí material—, han optat per la solució desesperada d'abandonar el treball i han arribat a veure en l'art una substància endimoniada i malaïda com el mateix or robat a les filles del Rin".

L'artista, més que fer-ne cabal de tanta teorització, serà millor que actuï. Si el que fa acaba tenint més o menys interès, que no s'amoïni perquè es pot preparar: possiblement serà utilitzat pel sistema. Però això no forçosament degradarà el seu art. A l'actual societat, qui s'escapa de l'engranatge! També anant a comprar l'ampolla de llet cada matí, pagant l'entrada del cinema o la factura del lletaner s'entra a la roda d'un sistema que, per altra banda, tampoc no ofereix menys cara de monstre que el dels països "alliberats" de l'altra banda de l'Oest.

Octubre 1981

Ed. Ruscha

Toni Figuera

GALERIA DE MIRALLS SENSE FONDS

Potser escriure sobre cinema és també una passió inútil. Com tantes altres. Però, com afirmava el bo de Kierkegaard, qui s'ha perdut en la seva passió ha perdut menys que el qui ha perdut la seva passió. Per això els qui ens hem acostat sempre al cinema des d'aquesta dimensió passional que el nostre entranyable pensador danès reclamava per a d'altres mesters patim d'un excés d'imaginació mítica de la qual, per descomptat, no pensam claudicar mai. Es més: cada vegada que podem reivindicar aquesta actitud, sense cap indicatiu de mala consciència per part nostra, com una saludable heterodòxia particular en una època, d'altra banda, propensa a tots els excessos desmitificadors en el terreny de la crítica —tant la cinematogràfica com les altres.

Algunes lectures recents (per exemple la del magnífic llibre de Frank D. Mc Connell sobre "el cinema i la imaginació romàntica"), així com determinades polèmiques a l'entorn de la funció de la crítica en el terreny de l'art (de què la mateixa revista "Latitud 39" ha estat testimoni i part interessada), m'han duit a reflexionar passionalment, no apassionadament (alerta!, que no és igual), sobre les limitacions que genera una actitud desmitificadorament crítica quan es tracta de jutjar una obra —un llibre, un quadre, una pel·lícula— davant les possibilitats que ofereix una manera lúdicament gojosa, imaginativa i lliure de recrear des d'un altre pla diferent aquesta obra. L'avantatge que ofereix aquesta segona perspectiva és el d'assumir, de fet, des del precís instant en què s'adopta, el seu caràcter rabiosament individual, subjectiu, condicionat. O sigui poder jugar obertament, al descobert, el joc de la crítica des d'una clara posició de renúncia al dogmatisme, a la pontificació, al presumpte engany de la tan proclamada objectivitat, que fan del crític, com a mínim, un avorrit entomòleg o disseccionador d'aquesta Morgue particular en què alguns han convertit l'exercici de la crítica. Perquè, reconeguem-ho, la crítica és una escriptura de segon grau (si partim del supòsit de Roland Barthes sobre el grau zero de l'escriptura) en què allò que queda fixat, amb tinta indeleble, sobre la pàgina en blanc, en un exercici d'antifascinació retòrica radicalment contraposat al sentiment que experimentava Mallarmé en l'acte mateix de la creació, no és sinó la traducció a un altre medi —amb altres recursos— de quelcom que nasqué per ser copsat per la retina i incorporat per via intuïtiva abans que conceptual a aquest museu imaginari d'imatges recuperades i reinventades —de temps recobrat— que anomenam memòria. D'aquí ve que només aquella crítica inherent al procés mateix de creació i indissociable d'ell mereixi el seu nom. Encara que es

— Digue'm, quants homes has estimat?

— I tu, quantes dones has oblidat?

Johnny Guitar

tracti de "signes en rotació" sobre un full de paper, en l'espai d'una tela o en el rectangle d'una pantalla —per dir-ho amb l'expressió tan encertada d'Octavio Paz.

Per tot això crec personalment que només serà digna d'aquest nom —és una opinió com una altra— aquella crítica que d'entrada renunciï, conscientment i lúdicament, a l'ofici de destruir-nos la meravellosa possibilitat d'apropar-nos a una obra pels nostres propis mitjans, però que, alhora, sàpiga recuperar, per al nostre gaudi personal, la fruïció, el plaer d'assaborir, participativament excitats, aquells privilegiats moments que, des d'aquella caverna platònica que és una sala a les fosques —i ara sí que parlem de cinema—, ens recorden constantment que la màgia de tot art (i sé que seran molts els qui titllaran aquesta afirmació de vague i candorós idealisme) consisteix a eternitzar per un sol moment —una cara, un gest, una mirada— el

temps, rescatant-lo de la fugacitat a què la seva pròpia naturalesa —"de la matèria de què són fets els somnis"— el sotmet.

Als convençuts que s'ha de desmitificar el cinema per tal de poder reeducar l'espectador, els record que, per a nosaltres, que ens hem passat la vida mitificant les dones, els llibres i les pel·lícules, potser amb la intenció secreta d'alliberar-nos de la desmitificació constant del temps i de la mort (que sí que hem arribat a veure realment cara a cara), el caràcter mític del cinema deriva de la seva capacitat de recreació i enriquiment i no, contra el que se suposa, del seu poder de falsejament i alienació col·lectiva.

Opinam del cinema el mateix que els autors de la Generació del 27 opinaven de Góngora i que, amb tan meridiana claredat, exposaren, entre altres, Salinas i Cernuda: es tracta d'un art —d'un llen-

GALERIA DE MIRALLS SENSE FONS

guatge— que sublima la realitat perquè parteix de la seva radical insuficiència poètica. D'aquesta manera, el cinema és fet de moments que, igual que la nostra mirada reflectida en un mirall —i ja sabem des d'Alícia les fascinants i desconegudes possibilitats que esperen a qui s'atrevesqui a passar a l'altre costat—, ens escindeixen, ens dualitzen —aquell “Jo som Un Altre”, com volia Rimbaud—, només per restituir-nos de nou a l'interior de nosaltres mateixos més enriquets, més reconciliats amb allò que som —aquell caminant el camí del qual són les seves petjades, com ens ensenyà Machado— o voldríem esser o no podrem aconseguir mai per molt que ens ho proposem. I, d'això, molts en diran evasió, segurament. Però d'altres en deim coneixement.

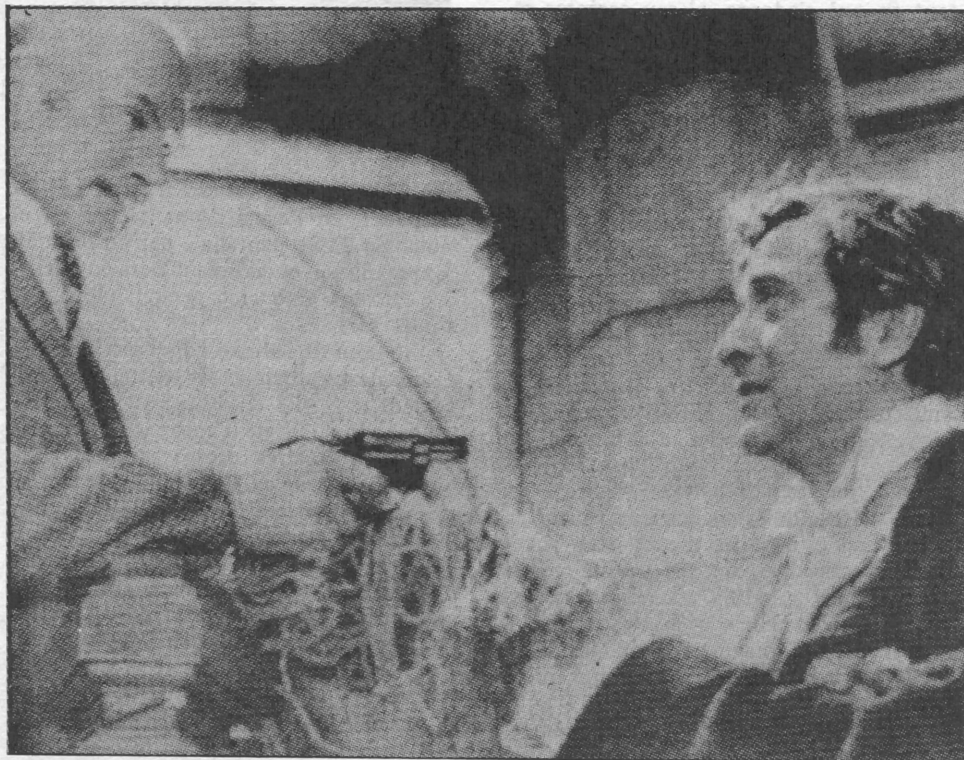
I és aquesta arqueologia de la mirada a la qual tan lligat m'he sentit des que vaig començar a anar al cinema quan tenia pocs anys —aquesta pàtria única que sempre he compartit amb Baudelaire i Fernando Savater— que encara avui possibilita el fet que certes cales insondables per l'edifici crullat del record no quedin reduïdes a simple recordatori entre nostàlgic i masoquista, sinó que agafin tots els perfils d'un acte de supervivència.

He de confessar que el meu “pedigree” particular és compost d'innombrables peces d'un mosaic —“collage” d'imatges, seqüències, fragments com restes d'un naufragi— el revers del qual —la trama del tapís— fa una figura: la silueta esbossada d'una ombra que som jo: rastre de fum en la distància, esquerdada d'una pedra que testimonia l'impacte de la bala, hoste de la boira. Els llums s'apaguen i en aquest vídeo mnemotècnic que és el record hi comença a entreveure estrelles d'una constel·lació vagament familiar: l'eco llunyà del pas d'un cavall perdent-se cap a valls mai no vistes (“Shane”), cigarrs que fan més densa la tristesa del pasat quan qualcú al nostre costat anomena

la dona que estimam bojament i li deim amb veu pastosa: “Torna-la a tocar, Sam” (“Casablanca”), mans pietoses d'aquells qui, en el moment suprem de la mort, es tanquen els ulls ells mateixos per no veure tota la misèria del món i perquè “entre el dolor i el no-res” s'ha escollit el no-res (“A bout de souffle”), peus que xipollegen arran de vorera amb tota l'alegria del món soplujada davall un paraigua perquè la noia que estimam ens ha dit sí amb la mirada i ho ha de saber tothom

fins a quedar xops de llum i de felicitat (“Cantant sota la pluja”), converses entre dos que encara es malfien l'un de l'altre, a entrada de nit i tristes gavines als ports, recordant-nos que el món s'ha fet petit i han estat abolides les fronteres i tots som germans i ens hem de preservar de la malaltia que ens pot contagiar a tots (“Pánico en las calles”), tafurats portant-se el capell en un enterrament per primera i única vegada en un esplèndid gest de dignitat suprema mentre al fons flueix el corrent d'un riu que ens arravata —còdols arrossegats pel seu curs (“Como un torrente”)... Què us diré?

En aquesta galeria de miralls sense fons que és el cinema —i la pintura, i la literatura i la música— la crítica no té altra possibilitat que girar a l'entorn de l'objecte estimat —pantalla, manuscrit, tela o pentagrama—, sense pretendre explicar-lo, analitzar-lo, descompondre'l —la crítica com a activitat de rebotiga o de taula de dissecció—, sinó deixant-se vampiritzar per ell, deixant-se posseir en una actitud de total entrega —ofrena rendida i generosa— a allò que s'estima i de què es depèn. Només així, lliurats però no destruïts, gaudirem plenament de l'obra cada vegada que, puntualment, la recordem. Al mateix temps, se'ns farà menys dolorosament suportable l'afirmació de Borges, exacta fins al calfred, que “el temps, incessant, em desgasta”.

V MOSTRA DE POESIA JOVE

Un any més, organitzada pel CAP i els departaments de Català, se celebrarà la Mostra de Poesia Jove en la seva cinquena edició; en aquesta, com a les dues anteriors, els poemes enviats s'exposaran a la Facultat de Lletres de Ciutat de Mallorca, durant la segona i tercera setmana del proper mes de Març (del 8 al 18 de Març).

Esperam que tots els escriptors de poemes participin a aquesta Va Mostra, que no té res de certamen sinó que pretén ésser un motiu per relacionar-se i intercanviar opinions entre els amants de la poesia. A la quinzena tindran lloc taules rodones, recitals poètics i altres activitats literàries que s'anunciaran més endavant.

Les úniques condicions per col·laborar són:

- un màxim de tres poemes per persona.
- escrits en llengua catalana.
- mecanografiats per duplicat.
- amb nom o pseudònim a cada full.
- poemes inèdits.

Esperam que envieu o faceu arribar les vostres col·laboracions abans del 5 de Març a:

- Departaments de Català, Facultat de Lletres, Son Malferit, Ciutat.
- Llibreria Cavall Verd, Plaça Coll, Ciutat.

Agraïm la vostra col·laboració i esperam la vostra assistència a la Va Mostra.

Comitè d'Activitats Poètiques

Butlletí de domiciliació bancària

Senyors, els agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta atenguin el rebut que anyalment / semestralment els presentarà LATITUD 39 pel pagament de la meua subscripció.

Titular compte

Banc/Caixa

Núm. Compte

Llibreta

Agència

Adreça Agència

Població

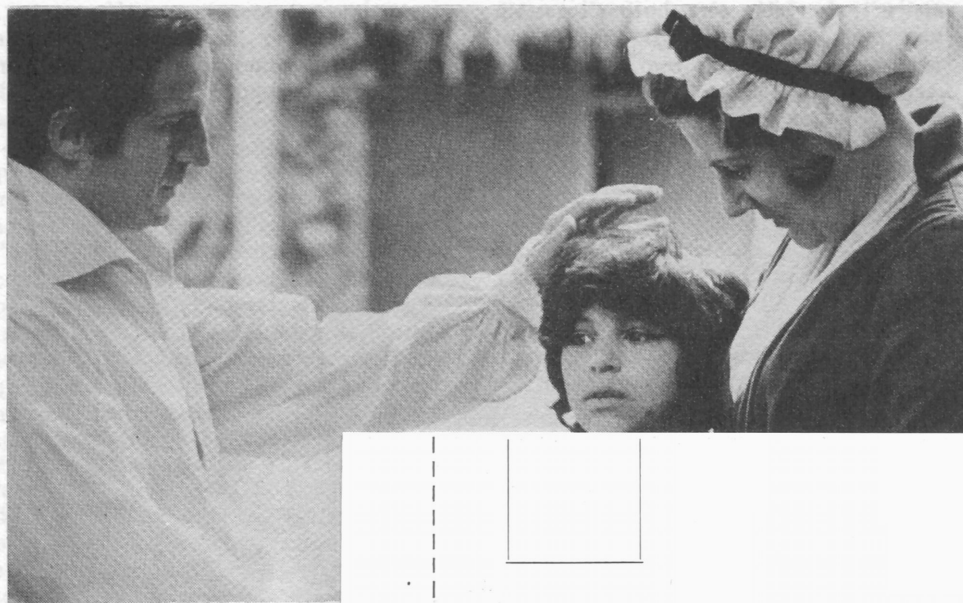
Data

Signatura

Si us plau, ompliu l'impres amb totes les dades i no oblideu de signar-lo. Un cop omplert enviau-lo a: LATITUD 39, Impremta, 1 Principal 2.^a

GALERIA DE MIRALLS SENSE FONS

guatge— que sublima la realitat parteix de la seva radical imatge poètica. D'aquesta manera, el fet de moments que, igual que una mirada reflectida en un mirall— des d'Alicia les fascinants i despossibilitats que esperen a qui s'ha de passar a l'altre costat—, ens ens dualitzen —aquell “Jo som com volia Rimbaud—, només pe nos de nou a l'interior de nosaltres més enriquets, més reconcentrats allò que som —aquell caminant del qual són les seves petjades ensenyà Machado— o voldríem no podrem aconseguir mai però ens ho proposem. I, d'això, diran evasió, segurament. Però en deim coneixement.

I és aquesta arqueologia de la mirada a la qual tan lligat m'he sentit des que vaig començar a anar al cinema quan tenia pocs anys —aquesta pàtria única que sempre he compartit amb Baudelaire i Fernando Savater— que encara avui possibilita el fet que certes cales insondables per l'edifici crullat del record no quedin reduïdes a simple recordatori entre nostàlgic i masoquista, sinó que agafin tots els perfils d'un acte de supervivència.

He de confessar que el meu “pedigree” particular és compost d'innombrables peces d'un mosaic —“collage” d'imatges, seqüències, fragments com restes d'un naufragi— el revers del qual —la trama del tapís— fa una figura: la silueta esbossada d'una ombra que som jo: rastre de fum en la distància, esquerra d'una pedra que testimonia l'impacte de la bala, hoste de la boira. Els llums s'apaguen i en aquest vídeo mnemotècnic que és el record hi comença a entreveure estrelles d'una constel·lació vagament familiar: l'eco llunyà del pas d'un cavall perdent-se cap a valls mai no vistes (“Shane”), cigarrs que fan més densa la tristesa del passat quan qualcú al nostre costat anomena

fins a quedar xops de llum i de felicitat (“Cantant sota la pluja”), converses entre dos que encara es malfien l'un de l'altre, a entrada de nit i tristes gavines als ports, recordant-nos que el món s'ha fet petit i han estat abolides les fronteres i tots som germans i ens hem de preservar de la malaltia que ens pot contagiar a tots (“Pánico en las calles”), tafurats levant-se el capell en un enterrament per primera i única vegada en un esplèndid gest de dignitat suprema mentre al fons flueix el corrent d'un riu que ens arravata —còdols arrossegats pel seu curs (“Como un torrente”)... Què us diré?

V MOSTRA DE POESIA JOVE

Un any més, organitzada pel CAP i els departaments de Català, se celebrarà la Mostra de Poesia Jove en la seva cinquena edició; en aquesta, com a les dues anteriors, els poemes enviats s'exposaran a la Facultat de Lletres de Ciutat de Mallorca, durant la segona i tercera setmana del proper mes de Març (del 8 al 18 de Març).

Esperam que tots els escriptors de poemes participin a aquesta Vª Mostra, que no té res de certamen sinó que pretén esser un motiu per relacionar-se i intercanviar opinions entre els amants de la poesia. A la quinzena tindran lloc taules rodones, recitals poètics i altres activitats literàries que s'anunciaran més endavant.

Les úniques condicions per col·laborar són:

- un màxim de tres poemes per persona.
- escrits en llengua catalana.
- mecanografiats per duplicat.
- amb nom o pseudònim a cada full.
- poemes inèdits.

Esperam que envieu o faceu arribar les vostres col·laboracions abans del 5 de Març a:

- Departaments de Català, Facultat de Lletres, Son Malferit, Ciutat.
- Llibreria Cavall Verd, Plaça Coll, Ciutat.

Agraïm la vostra col·laboració i esperam la vostra assistència a la Vª Mostra.

Comité d'Activitats Poètiques.

LLIBRES REBUTS

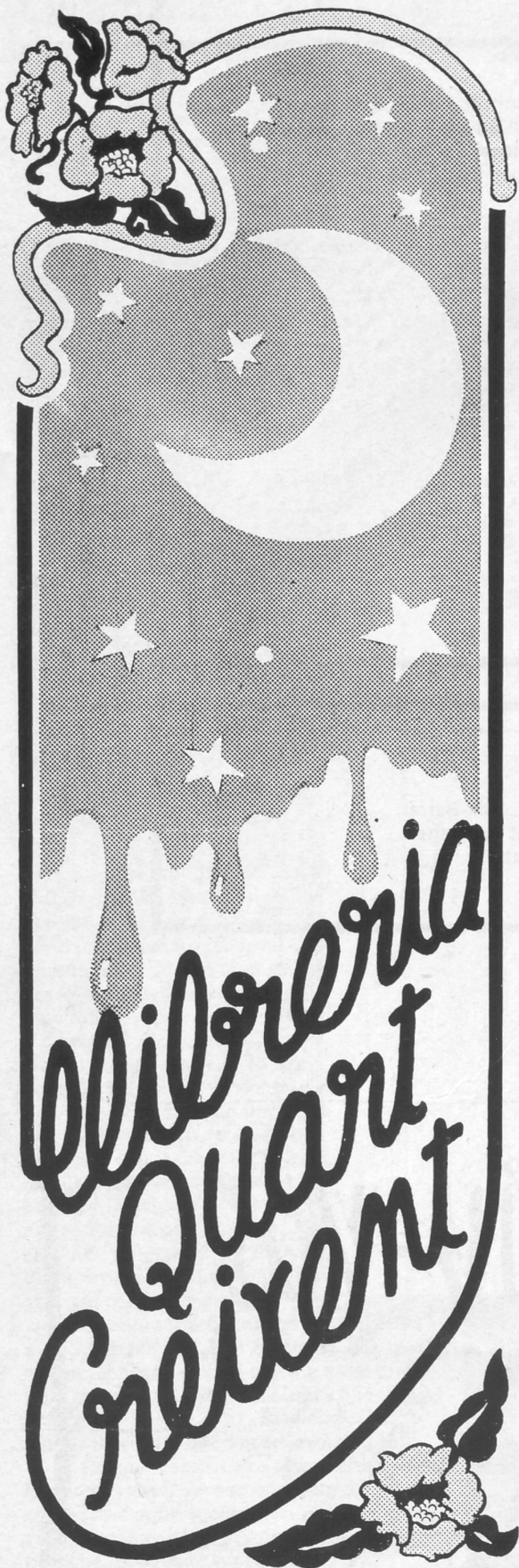
VARGAS LLOSA, M., *La guerra del fin del mundo*, Ed. Seix-Barral.
OBRADOR, M., *Somnis, colors i silencis*, Col·lecció "Pit de Roure".
Tots els premis *Recull de narració (1965-1981)*, Ed. Pòrtic.
PIERA, J., *Brutícia*, Ed. Llibres del mall.

SUBSCRIVIU-VOS

A

LATITUD 39

REVISTA DE LITERATURA, LLINGUA I ARTS

llibres
i joguines

Carrer d'En Rubí, 5
Palma. Tel: 213821
Mallorca.